

ជីវប្រវត្តិ
 ព្រះអាចារ្យ ហែម-ចៀវ

♦ ♦ ♦

បោះពុម្ពផ្សាយដោយ
 គណៈកម្មការអន្តរក្រសួង

ព.ស. ២៥១៦ + ព.ស. ១៩៧២

922.9593
 សុ

ដីប្រតិព្រះអាចារ្យ ហែម-ចៀវ

បោះពុម្ពផ្សាយដោយគណៈកម្មការអន្តរក្រសួង
ទទួលបន្ទុករៀបចំពិធីបុណ្យរំលាយអដ្ឋិធាតុ ព្រះអាចារ្យ ហែម-ចៀវ
នៅថ្ងៃទី ២០.២១ ខែ កក្កដា ១៩៧២

3

ព្រះអាចារ្យ ហែម-ចៀវ

កើតឆ្នាំ ១៨៩៨ អនិច្ចធម្ម ឆ្នាំ ១៩៤៣

រដ្ឋាភិបាល ក្រោមអធិបតីភាពនៃលោកសេនាប្រមុខ **លន់-នល់**
ប្រធានាធិបតីនៃសាធារណរដ្ឋខ្មែរ សម្រេចនាសម័យប្រជុំកាលពីថ្ងៃទី ២២ មីនា ១៩៧២
ទទួលស្គាល់នូវអំពើល្អទាំងឡាយដែលព្រះអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ**
បានធ្វើជូនប្រជាជាតិខ្មែរ ។

សេចក្តីផ្តើម

ហេតុដែលនាំឱ្យកើតបានជាកូនសៀវភៅ ដីប្រវត្តិអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** ឡើងដោយសាររដ្ឋាភិបាល លោកសេនា ប្រមុខ **លន់-នល់** បានសម្រេចចាត់ឱ្យនាំអង្គិធាតុលោកអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** មកធ្វើបុណ្យជាឧឡារិក សមតាមកិត្តិយស ដែលជាតិត្រូវតម្កល់តម្កើងលោកជារដ្ឋបុរស។ ក្រសួងធម្មការ ត្រូវទទួលភារៈរៀបចំកម្មវិធីបុណ្យ និងចាត់ចែងកិច្ចការសព្វសារពើ ធ្វើឱ្យពិធីនេះបានសម្រេច និងបានអធិកអធម សក្តិសមនឹងកត្តិគុណនៃព្រះសពនេះ។

ដូច្នេះ គណៈកម្មការមួយក៏បានបង្កើតឡើងក្នុងផ្ទៃនៃក្រសួង ដើម្បីចាំប្រតិបត្តិឱ្យបានសម្រេចកិច្ចការទាំងពួង។ ក្នុងបណ្តា កិច្ចការទាំងនេះ គណៈកម្មការក៏យល់ថា ត្រូវបោះពុម្ពផ្សាយនូវដីប្រវត្តិនៃរដ្ឋបុរសរូបនេះឱ្យបានសុសសាយ សម្រាប់ឱ្យមហាជន បានដឹងបានស្គាល់ច្បាស់គ្រប់គ្នាផង ត្បិតសកម្មភាពរបស់លោកផុតរលត់ទៅ ច្រើនឆ្នាំមកហើយ។ ដើម្បីបានសម្រេចបំណងនេះ គណៈកម្មការក៏បានជូនមុខងារទៅលោក **គុយ-ឡូត** ឱ្យទទួលភារៈស្រាវជ្រាវ ហើយរៀបរៀងជាអត្ថបទឡើងក្នុងពេល យ៉ាងឆាប់ ឱ្យទាន់ពិធីបុណ្យ។ លោក **គុយ-ឡូត** ក៏បំពេញមុខងារនេះបានទាន់ពេល នាំយកអត្ថបទមកប្រគល់ឱ្យគណៈកម្មការ ហើយគណៈកម្មាការក៏ប្រជុំគ្នាពិនិត្យ ថែមថយសម្រួលអត្ថបទនេះ ភ្លាម សម្រេចយកជាការ ហើយបោះពុម្ពផ្សាយ ជាសាធារណៈក្នុងវេលានេះ។

ភ្នំពេញ ថ្ងៃទី២៦ ឧសភា ១៩៧២
ប្រធានគណៈកម្មការ,
លោក **ហ៊ុន-មុនី**
អនុរដ្ឋលេខាធិការ ក្រសួងធម្មការ

អារម្ភកថាមរមសម្ភកនិពន្ធ

តាំងពីក្មេងមក ខ្ញុំបាទតែឮចាស់ៗមានលោកឪពុកខ្ញុំបាទជាដើម ដំណាលនាមលោកអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** ជារឿយៗ ថាលោកមានរឿងត្រូវបារាំងចាប់ផ្សើក រួចយកទៅដាក់គុកនៅកោះ**ត្រឡាច** លុះត្រាតែសុគតនៅទីនោះទៅ។ រឿងនេះ ធ្វើឱ្យខ្ញុំបាទចង់ដឹងរឿងរ៉ាវពិតរបស់លោកខ្លាំងណាស់ ទើបសម័យក្រោយៗមក ខ្ញុំបាទតែងព្យាយាមសាកសួរព្រះសង្ឃ និង គ្រូហាស្ថចាស់ខ្លះៗដែលបានដឹងទាន់រឿងនេះផង មានព្រះបរមសពសម្តេចព្រះសង្ឃរាជ **ជួន-ណាត** ដែលត្រូវជាគ្រូរបស់ លោកអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** ជាដើម។ ក្រៅពីនេះក៏នៅមានព្រះសង្ឃ និង គ្រូហាស្ថចាស់ខ្លះទៀត ដែលបានស្គាល់ព្រះអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** យ៉ាងច្បាស់លាស់ ព្រមទាំងបានចូលរួមសកម្មភាពជាមួយនឹងលោកអាចារ្យនេះផង បានមានពុទ្ធដីកា និងនិយាយ យ៉ាងពិស្តារក្បោះក្បាយឱ្យខ្ញុំស្តាប់ ព្រមទាំងជួយរកឯកសារឱ្យខ្ញុំបាទទៀតផង គឺព្រះពោធិវង្ស **សូ-ហាយ**, ព្រះអាចារ្យ **ម៉ែន-សុខ** ព្រះភិក្ខុ **ប៉ាង-ខាត់** លោក **ម៉ីណ្ណាចន្ត-ម៉ុល**, លោក **ជុំ-មួន**, លោក**ញួង-សៀង**...។

ខ្ញុំបាទបានរក្សាកំណត់ ដែលបានកត់បន្តិចម្តងៗ តាមពាក្យព្រះសង្ឃ និងអស់លោកជំនាន់នោះ ពិពណ៌នាទុករហូតមក ដោយពុំទាន់បានរៀបរៀងដើម្បីបោះពុម្ពអ្វីទេ។

តែ, លុះមកដល់ថ្ងៃទី១៨ ខែមេសា ១៩៧២ ក្នុងកិច្ចប្រជុំពិភាក្សារឿងទៅយកព្រះអដ្ឋិធាតុ ព្រះអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** អំពីកោះត្រឡាចនោះ ក្រសួងធម្មការ ដែលមានលោក **ហ៊ុន-មុនី** អនុរដ្ឋលេខាធិការក្រសួងធម្មការជាប្រធាន តម្រូវឱ្យខ្ញុំបាទ ស្រាវជ្រាវរឿងលោកគ្រូអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** នេះឱ្យបានជាក់លាក់, ខ្ញុំបាទនឹកឃើញដល់ឯកសារដែលខ្ញុំបានសន្សំទាំងប៉ុន្មាន, ខ្ញុំបាទក៏មានចិត្តសោមនស្ស ចាប់រៀបរៀងប្រវត្តិរបស់លោកគ្រូអាចារ្យនេះឡើង។

លុះរៀបរៀងរួច ខ្លាចមានការភ្លាំងភ្លាត់ ខ្ញុំបាទក៏ចម្លងជាច្រើនច្បាប់ថ្វាយសម្តេចព្រះសង្ឃរាជ **ហួត-តាត** គណៈមហា និកាយ, ព្រះពោធិវង្ស **សូ-ហាយ**, លោក **ជុំ-មួន**, លោក**ម៉ីណ្ណាចន្ត-ម៉ុល**, លោក **នួន-ម៉ុត** សូមព្រះអង្គ និង អស់លោកទាំងនេះជួយពិនិត្យថែម ដើម្បីឱ្យបានត្រឹមត្រូវ។ រួចហើយខ្ញុំបាទប្រមូលកំណែរបស់ព្រះអង្គ និង អស់លោកទាំងនោះ មកបញ្ចូលតម្រឹមយកជាការបាន។

ក្នុងចំណោម ដែលខ្ញុំបាទកំពុងរៀបរៀងរឿងព្រះអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ**, ក្រុងភ្នំពេញ តែងបានទទួលរងគ្រាប់ រុក្ខតជា រឿយៗ ហើយក្រុង និងទីប្រជុំច្រើនកន្លែងក្នុងសាធារណរដ្ឋខ្មែរ កំពុងរងគ្រាប់បែកគ្រាប់កាំភ្លើងតូចធំ... គឺថា ស្រុកខ្មែរកំពុងរង វិនាសកម្មខ្លោចខ្លាំងសម្បើមណាស់។

គុយ ឡូត

ដីវប្រវត្តិព្រះអាចារ្យ ហែម ចៀវ

ខ្ញុំសូមបន់ស្រន់ សូមឲ្យសង្គ្រាមនៅទីនេះឆាប់រលត់ស្ងប់ទៅ សូមឲ្យប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរ ដែលកាន់
ព្រះពុទ្ធសាសនា បានសុខសប្បាយចម្រើនឡើងវិញ !

ជយោ ព្រះពុទ្ធសាសនា !

ជយោ សាធារណរដ្ឋខ្មែរ !

ភ្នំពេញ ថ្ងៃសៅរ៍ ១ កើត ខែ ជេស្ឋ ឆ្នាំជូត

ចត្វាស័ក ព.ស. ២៥១៦ ត្រូវនឹងថ្ងៃទី ១៣ ឧសភា ១៩៧២

គុយ-ឡូត

ប្រវត្តិអាចារ្យ ហែម ចៀវ

វគ្គទី ១ : កំណើត

លោកអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** កើតនៅថ្ងៃអង្គារ ខែមាយ ឆ្នាំច ព.ស. ២៤៤១ គ.ស.១៨៩៨ នៅឃុំ **ទំនប់ធំ** ស្រុក**ពញាឮ** ខេត្ត**កណ្តាល**។ ឪពុកឈ្មោះ **ហែម** ធ្វើជាមេស្រុក ម្តាយឈ្មោះ **ទីវ**។ មានបងប្អូន ៤ នាក់គឺឈ្មោះ **ហែម លី**, **ហែម ហួត**, នាង **ហែម សុច** និងនាង **ហែម-សាយ** ឯលោក **ហែម-ចៀវ** ជាកូនទី ២ បន្ទាប់ពី **ហែម លី** ។

វគ្គទី២ : ជីវភាពកុមារ

កាលពីនៅក្មេង កុមារ **ហែម-ចៀវ** មានជីវភាពដូចអ្នកស្រុកអ្នកស្រែធម្មតាដែរ។ ធ្លាប់ដើរតាមម្តាយទៅស្រែ ធ្លាប់ឃ្នាលគោជាមួយក្មេងគង្វាល ធ្លាប់អាស្រ័យទឹកតាមដានជើងគោ ធ្លាប់ចាំចាប ធ្លាប់អាស្រ័យបាយហាលថ្ងៃក្តៅ នៅកណ្តាលស្រែ ធ្លាប់ត្រូវភ្លៀងត្រូវខ្យល់ គឺថាមានសម្បុរស្បែកជាកូនកសិករសុទ្ធសាធ។ ហើយដោយឪពុកម្តាយជាអ្នក កាន់គោរពព្រះពុទ្ធសាសនាមុតមាំនោះ កុមារ **ហែម-ចៀវ** តែងបានចូលវត្តវា ស្តាប់លោកសូត្រធម៌ លោកទេសន៍ រាល់ឱកាសបុណ្យជាមួយឪពុកម្តាយពុំដែលខាន។

លុះវ័យល្មមឱ្យនៅវត្តហើយ មេស្រុក**ហែម** ជាឪពុកក៏បានមកប្រគេនឱ្យនៅនឹងព្រះគ្រូសង្ឃសត្តា **ជួន-ណាត** វត្តខណ្ឌលោមក្រុងភ្នំពេញ ដោយព្រះគ្រូអង្គនេះក៏ជាអ្នកធ្លាប់ប្រស្រ័យរាប់រកជិតជិតរបស់មេស្រុក **ហែម** ស្រាប់។

វគ្គទី៣ : ជីវភាពសិក្សា

មកនៅនឹងព្រះគ្រូសង្ឃសត្តា **ជួន-ណាត**, កុមារ **ហែម-ចៀវ** ជាក្មេងយកចិត្តទុកដាក់ រៀនសូត្រអក្សរ លំនាំឥតមានធ្វេសដរាបដល់ចេះអានចេះសរសេរ។ ជាកុមារមានបញ្ញាឆ្លៀវឆ្លាស មានបូកពាសមរម្យ ព្រះគ្រូសង្ឃសត្តា សព្វព្រះទ័យណាស់ និមន្តទៅណា ទៅសូត្រមន្ត ទៅទេសន៍ តែងតែយកកុមារ **ហែម-ចៀវ** ឱ្យស្តាយថង់យាមទៅ តាមពុំដែលខាន។

ធ្វើតាមទំលាប់ពុទ្ធសាសនិកខ្មែរ ម្តាយឪពុកបានបំបួសកុមារ **ហែម-ចៀវ** ជាសាមណេរ ហើយឱ្យនៅនឹង ព្រះគ្រូសង្ឃសត្តាតទៅទៀត។ សាមណេរ **ហែម-ចៀវ** ក៏ផ្អើមសិក្សាព្រះបរិយគ្គិធម៌ឡើង ហើយការសិក្សាក៏បាន ចម្រើនលូតលាស់ជាលំដាប់។

ដល់ជន្មាយុ ២០ ឆ្នាំ (គ.ស.១៩១៧) ក៏បានបំពេញឧបសម្បទាភិក្ខុនៅនឹងវត្តលង្កា ដោយមានព្រះមហាវិមលធម្ម **ខោង** ជាព្រះឧបជ្ឈាយ៍ មានព្រះគ្រូបរិវេណ **ស្វី-ឯម** និងព្រះគ្រូ សង្ឃសត្តា **ជួន-ណាត** ជាគ្រូ សូត្រ។

ដោយការខិតខំឥតឆ្ងល់ នៅឆ្នាំ១៩៦១ ព្រះភិក្ខុ**ហែម-ចៀវ** ក៏បានប្រឡងជាប់សញ្ញាបត្រ សាលាបាលីជាន់ខ្ពស់ បានលេខ ៦ ។(Diplôme de L' Ecole Supérieure de Pali)

វគ្គទី៤ : ជីវភាពក្នុងមុខងារ

សម័យនោះ រាជការអាណាព្យាបាល បានបង្កើតឱ្យមានសាលាបឋមសិក្សានៅតាមវត្ត នានាក្នុងប្រទេស ហើយ បង្កើតមុនគេគឺនៅនឹងខេត្តកំពត។ កាលណោះចៅហ្វាយខេត្តកំពតគឺ បារាំងឈ្មោះ **សេស្សម** ក៏បានពឹងពាក់លោកគ្រូ មេគុណវត្ត **អង្គសុរេនី** ហៅវត្ត**កន្លោះ** ស្រុក កំពង់ត្រាច ខេត្តកំពត ឱ្យជួយរកព្រះសង្ឃដែលមានសញ្ញាបត្រចេញពី សាលាបាលីជាន់ខ្ពស់ ឱ្យមកជួយបង្រៀនព្រះសង្ឃទៀតដែលនឹងត្រូវប្រមូលជ្រើសរើសពីវត្តទៀតៗ ក្នុងខេត្តកំពត ដើម្បីឱ្យសង្ឃទាំងនោះ មានចំណេះវិជ្ជាគុណសិក្សា ដើម្បីនឹងបង្ហាត់សាលាបឋមសិក្សានៅក្នុង វត្តរបស់ខ្លួន ហើយត្រូវការ ព្រះសង្ឃដែលមានសមត្ថភាពមកពីភ្នំពេញ នោះជួយត្រួតសាលា បឋមសិក្សាក្នុងខេត្តកំពតផង។ ឱ្យនៅរៀនដើម្បីយក ចំណេះវិជ្ជាទៅបង្ហាត់បង្ហាញនៅសាលា បឋមសិក្សា ដែលនឹងបង្កើតឱ្យមាននៅនឹងវត្តរបស់ព្រះសង្ឃទាំងនោះ។ ឯទីវត្ត ប្រជុំសមណ និស្សិតដើម្បីសិក្សាគុណសិក្សានោះ គឺវត្តក្រាំងដូង ស្រុកបន្ទាយមាសកំពត។ គឺថាគេនិមន្ត លោកទៅនោះ ពុំមែនទៅបង្រៀនធម៌អាថ៌កំបាំង គឺឱ្យអប់រំសមណនិស្សិត ដើម្បីឱ្យចេះដឹង ទៅ បង្រៀននៅសាលាបឋមសិក្សាទៅទៀត តែប៉ុណ្ណោះ។ គិតទៅ ផ្នែកអប់រំជាតិយើង ត្រូវមានព្រះ សង្ឃជាអ្នកដឹកនាំមុខមុនគេជាដរាប។

ចំណែកព្រះមេគុណវត្ត **អង្គសុរេនី** កាលបើ **វ៉េ ស៊ីដង** ខេត្តកំពតពឹងពាក់ដូច្នោះ ក៏និមន្តមក ភ្នំពេញជួបនឹង ព្រះគ្រូសង្ឃសត្តា **ជួន ណាត** ដែលធ្លាប់ស្គាល់គ្នា ឱ្យជួយរកព្រះសង្ឃមាន សមត្ថភាពតាមរាជការកំណត់នោះ។ ព្រះគ្រូសង្ឃសត្តា ក៏ហៅព្រះភិក្ខុ **ហែម-ចៀវ** មកប្រាប់ ពីគ្រោះការដោយចង់តម្រូវឱ្យភិក្ខុនេះចេញទៅបំរើផ្នែកនោះ ផង។ ព្រះភិក្ខុ**ហែម-ចៀវ** ក៏បាន ព្រមព្រៀងនិមន្តទៅ ដោយសេចក្តីស្ម័គ្រ។

តាំងពីបានចេញពីភ្នំពេញមកបំពេញកិច្ចការនៅក្រាំងដូង ព្រះភិក្ខុ **ហែម-ចៀវ** តែងខិតខំ យកចិត្តទុកដាក់បំរើរដ្ឋ និងសាសនាខ្លាំងណាស់ ឥតគិតខ្លាចនឿយហត់សោះឡើយ។ លោក បានបង្ហាត់បង្រៀនព្រះសង្ឃដែលមករៀននោះ ដោយព្រះទ័យស្មោះ និងដោយខិតខំបំផុត

លោកតែងមានពុទ្ធដីកាថា លោកចង់ឱ្យព្រះសង្ឃទាំងនោះចេះដឹង ដើម្បីយក ចំណេះនោះទៅ បង្រៀនកូនចៅខ្មែរតទៅទៀតឱ្យចេះដឹងព្រមគ្នាផង។ ក្រៅពីការបង្ហាត់គរវិជ្ជា ភិក្ខុ**ហែម-ចៀវ** ត្រូវបាន ឧបាសក ឧបាសិកាជាច្រើនវត្តនិមន្តទៅសម្តែងធម៌ទេសនា ពន្យល់ពីបុណ្យបាប ពីផ្លូវ លោកនិងផ្លូវធម៌ ដែលមានគេ ចុះចូលពេញចិត្តនឹងលោកជាច្រើន។ ដោយចិត្តមេត្តា និងសន្តោសនេះ មានព្រះសង្ឃនិងពុទ្ធបរិស័ទចូលចិត្តលោកណាស់។

នៅខែមីនា ១៩៣១ សាលាបាលីជាន់ខ្ពស់ ត្រូវការជ្រើសរើសសាស្ត្រាចារ្យភាសាបាលីពីរ រូប។ បេក្ខជនដែលអាច ប្រលងបាន ត្រូវមានជាចាំបាច់មធ្យមសិក្សាបត្រសាលាបាលីជាន់ខ្ពស់។ ព្រះភិក្ខុ**ហែម-ចៀវ** ក៏ ឆ្លៀតមកប្រឡងនឹងគេ ដែរ។ តែគួរឱ្យស្តាយបន្តិច ក្នុងការប្រឡងជ្រើស រើសនោះ លោកប្រឡងជាប់លេខ៣ ដូច្នេះលោកពុំបានជាប់ជា សាស្ត្រាចារ្យដូចបំណងឡើយ ឯ អ្នកជាប់លេខ១ និងលេខ២ ដែលត្រូវតែងតាំងជាសាស្ត្រាចារ្យនោះ ក៏ជាមិត្តរបស់លោក ដែរ គឺ ព្រះភិក្ខុ **អ៊ុច-ស័** និង **ម៉ែន-សុខ** ។ ព្រះភិក្ខុ **ហែម-ចៀវ** ក៏ទៅនៅក្រាំងដូងវិញ។

ប៉ុន្តែកន្លងមកប្រមាណជា ៦ ខែ សាស្ត្រាចារ្យម្នាក់នៅសាលាបាលីជាន់ខ្ពស់ គឺអ្នកឧកញ៉ា ព្រះធម្មប្រិជា នាម **កង** បានទទួលអនិច្ចកម្មទៅ លោកក្រុមការ **ខុំ-ម៉ៅ** ធ្វើការនៅព្រះរាជបណ្ណាល័យ ដែលជាអ្នកចាត់ការក្នុងសាសនសិក្សាធិការ ក៏បានពិគ្រោះនឹងព្រះគ្រូសង្ឃសត្តា ចង់សុំ តាំងព្រះភិក្ខុ **ហែម-ចៀវ** ជាសាស្ត្រាចារ្យ ជួសឡើង ដោយពុំចាំបាច់ប្រឡង ទៀត ព្រោះលោក កាលប្រឡងនោះក៏ជាប់លេខ ៣ ស្រាប់។ ព្រះគ្រូសង្ឃ សត្តាសុំឱ្យលោក **ខុំ-ម៉ៅ** ពិគ្រោះនឹង អស់ លោកឯទៀតចុះ កុំឱ្យមានពាក្យគេថាលោកជួយតែសិស្សរបស់ឯង។ លោក **ខុំ-ម៉ៅ** ក៏បាន ពិគ្រោះនឹងអ្នកធំខាងលើ ទៀតជាដើមគឺនាងកញ្ញា**ភារិទ្ធស** អ្នកគ្រប់គ្រងព្រះ រាជបណ្ណាល័យ, ព្រះមហាវិមលធម្ម **ថោង** ចាងហ្វាងសាលា បាលីជាន់ខ្ពស់, **ស៊ីជឿ ស៊ីម៉ែរឃើរ** ព្រមទាំងស ម្តេចចក្រី **ម៉ុន្នុ** រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងសិក្សាធិការ។ អស់លោកទាំង នោះ បានយល់ព្រមតាមសំណើ នេះ។

ថ្ងៃទី២២ ខែកម្ភៈ ១៩៣២ ព្រះភិក្ខុ**ហែម-ចៀវ** បានត្រូវតែងតាំងជាសាស្ត្រាចារ្យភាសា បាលី នៅសាលាបាលី ជាន់ខ្ពស់។

ហើយបន្ថែមលើនាទីសាស្ត្រាចារ្យនេះ លោកត្រូវតែងតាំងជាសមាជិកក្រុមជំនុំព្រះត្រៃបិដក ផងទៀត (រាជបញ្ញត្តិ លេខ៣៦ ចុះថ្ងៃទី២៦ មីនា ១៩៣២ ក្នុងជំនាន់ហ្លួងស៊ីសុវត្ថិមុនីវង្ស និង **ស៊ីជឿ ស៊ីម៉ែរឃើរ ស៊ីលឆ័ស្រ្ត**) ។

កាលបើបានធ្វើជាសាស្ត្រាចារ្យនៅសាលាបាលីជាន់ខ្ពស់ហើយ លោកក៏បានមានមិត្តភក្តិជា អ្នកចេះដឹង កាន់តែច្រើន ជាពិសេសបាននៅជិតព្រះសង្ឃកំពូលៗជំនាន់នោះផង ដែលរឹតតែធ្វើ ឱ្យលោកមានចំណេះដឹង ទូទៅកាន់តែប្រសើរឡើង។ ម្យ៉ាងទៀត ការបង្ហាត់បង្រៀនសិស្ស ក៏ អាចឱ្យលោកមានការពិសោធប្រាលជ្រៅ ថែមទៀត។ សាស្ត្រាចារ្យសម័យនោះ គេហៅខ្លីថា «អាចារ្យ»។ លោកអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** មានគេស្គាល់ដោយច្រើន ដោយសាលោកពូកែបង្រៀន ពូកែ ទេសន៍ ប៉ុន្តែសំខាន់បំផុតដែលធ្វើឱ្យលោកមានឈ្មោះល្បីនោះគឺត្រង់លោកជាព្រះសង្ឃស៊ីវិ ល័យ ភ្លឺស្វាង មានគំនិត ថ្មីៗជាច្រើន ពោលឱ្យចំទៅ គឺថាលោកជឿនលឿន ស្រឡាញ់ឯករាជ្យ ស្រុកទេស ហ៊ាននិយាយហ៊ានថា ដែលសម័យនោះ គេពុំសូវហ៊ាន។

លោកអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** មានរូបលក្ខណៈ ស្មាធំ ចង្កេះរៀវ ថ្ងាសទូលាយ ផ្កាមថ្លែន ស ម្លេងក្រាងក្រឡី មូលគ្រលូច។ ជាអ្នកមានវោហារ បានមាត់បានក គេចូលចិត្តសម្តីលោកណាស់។ លោកមានកិរិយាស្រគគ់ ស្រគំ ហើយមានបរិមណ្ឌលសមរម្យមិនរយឺករយាក ឫកពាថ្លៃថ្នូរ និង សង្ហា។ លោកជាអ្នកមានអនាម័យ។

វគ្គទី៥ : និស្ស័យគំនិត

ក) លោកអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** មានគំនិតជឿនលឿននិយម ចូលចិត្តដឹងស្ថានការណ៍ពិភព លោក។ លោកចូលចិត្តអានសារព័ត៌មាន ទស្សនាវដ្តីភាសា **ថៃ** និងកាសែត **ចារ៉ាង** មាន កាសែត **ឡាវេរីតេ អូពីនីញ៉ុង អំប៉ាស្យ៉ាង** និង **ប្រេសដឺសេហ្គុន**។ ឯសារព័ត៌មាន និងទស្ស នាវដ្តីជាតិយើងពុំទាន់មានទេ មានតែសារព័ត៌មាន **នគរវត្ត** ដែលចាប់ចេញផ្សាយពីឆ្នាំ១៩៣៦ ដែលដឹកនាំដោយលោក **ស៊ីង-ខុំកថាញ៉ូ**, **ប៉ាច-ឈឺន**, **ស៊ីម-វ៉ា**...ឯទស្សនាវដ្តីគ្មាន សោះ។

សម័យនោះ ប្រជាជនពិភព **អឺរ៉ុប** និង **អាមេរិក** ដែលនៅក្រោមអាណានិគម**ចារ៉ាង** ចេះ មានគំនិត បះបោរទាមទារយកឯករាជ្យហើយ ហើយមេអាណានិគមនិយមនេះតែងតែប្រើ កម្លាំងអាវុធបង្ក្រាបប្រទេសទាំងនោះ។ ដំណឹងទាំងនោះនាំឱ្យលោកអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** មាន គំនិតកាន់ជើងជួយគិតវាសនាប្រទេសតូចតាចទាំងនោះ រួចផ្លូវផ្តងមកនឹងប្រទេសខ្មែរដែលនៅ ក្រោមអំណាចបារាំងផងដែរ។ លោកតែងនិយាយស្ងាត់កំបាំងថាបារាំងជាអ្នកជិះជាន់គេណាស់។

លោកអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** មានមិត្តបារាំងម្នាក់ឈ្មោះ **ម៉ានីពូ** ដែលចេះតែនិយាយពីរឿង នយោបាយ សកលលោកប្រាប់ហាក់ដូចជាវិវត្តតែបំភ្លឺលោកឱ្យកាន់តែភ្លឺឡើងទៀត។

សម័យនោះផងដែរ **បារាំង** និង **អាឡឺម៉ង់** ផ្ដើមច្បាំងគ្នា លោកអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** បានតាមដាន ព្រឹត្តិការណ៍នោះរាល់ៗថ្ងៃ ហើយបើឃើញព័ត៌មានថាទ័ព **បារាំង** ចាញ់ **អាឡឺម៉ង់** លោករមែងមានពុទ្ធដីកាប្រាប់ សិស្សគណថា **បារាំង**អន់ណាស់ **អាឡឺម៉ង់**ទើបពូកែ !

សម័យនោះប្រទេសយើងនៅក្រោមអំណាចបារាំង មន្ត្រីខ្មែរភាគច្រើនសឹងតែចូលចិត្តបារាំង ផ្ដាច់ផ្ដុនបារាំងដើម្បី បុណ្យសក្ដិ គេមិនត្រូវការនឹងរឿងរំដោះស្រុកទេសអ្វីទេ។ ពំនោលរបស់ព្រះអាចារ្យ**ហែម-ចៀវ** រមែងជ្រួតជ្រាបដល់ ត្រចៀកអស់លោកទាំងនោះ មិនដែលធ្វើឱ្យអស់លោកទាំងនោះមិនសប្បាយចិត្ត។ គេកូចក្នុងចិត្តថាលោកអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** នេះមានគំនិតប្រឆាំងនឹងបារាំងហើយ។

លោកគ្រូអាចារ្យ **ម៉ែន-សុខ** ដែលជាមិត្តភក្ដិ ដឹងថាមានគេមិនសប្បាយចិត្តនឹងព្រះអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** ក៏ប្រាប់រំលឹកព្រះអាចារ្យនេះថា :

«សូមឱ្យលោកប្អូន **ចៀវ** ឯងប្រយ័ត្នមាត់បន្តិចទៅ ពីព្រោះមានគេសំគាល់ថា យើងប្រឆាំងនឹងបារាំង ប្រយ័ត្នគិតិញបារាំងគេយកការណ៍បាន គេនឹងចាប់ទៅធ្វើទោស!

តែលោកអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** ឆ្លើយតបវិញថា :

«លោកបង **សុខ** ឯង បើមិនហ៊ាននិយាយ នៅឱ្យស្ងៀមទៅ! បើមិនជួយចូកជួយចែវកុំយកជើងរាទឹក! នៅឱ្យស្ងៀម! ចាំឆ្អិនស៊ឹមស៊ីទៅ! សម័យនេះត្រូវតែហ៊ាននិយាយខ្លះ ដាស់គ្នាឱ្យយល់រឿងពិតលោក ពិតលោកគេភ្ញាក់ផ្អើលខ្លះ ហើយ យើងត្រូវបើកភ្នែកមើលគេខ្លះផង!

លោកអាចារ្យ **សុខ** ក៏នៅស្ងៀមខ្លាចព្រះអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** បន្ទោស។

លោកអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** មានសិស្សជំនិតមួយរូប គឺលោក **នួន-ខួង** ។ លោក**នួន-ខួង** មាននិស្ស័យ ដូចលោកដែរ។

ខ) ដោយនិស្ស័យគំនិតជាអ្នកបដិវត្តន៍ ដែលសម័យនោះគេមិនដឹងនឹងឱ្យឈ្មោះហៅថាដូចម្ដេចផង លោកអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** តែងតែចង់ឃើញស្រុកទេសចេញផុតពីចំណុះគេ ចង់ឃើញការតស៊ូរបស់ប្រជាជនខ្មែរដើម្បីឯករាជ្យ។ ដូច្នោះ ទេសនាក្នុងទីណាក៏ដោយ ពោលអ្វីក៏ដោយ ច្រើនតែផ្អៀងទៅលើការរំលឹកដាស់តឿនពុទ្ធបរិស័ទឱ្យយល់រឿង ជាតិនោះជាដរាប។ ធម្មទេសនារបស់លោក មានច្រើនតែរឿង វិរិយ ព្យាយាម កុំឱ្យខ្ជិលច្រអូស។ លោកថាការខ្ជិលច្រអូស បណ្ដាតបណ្ដាយ ប្រចាំគេប្រចាំឯងនោះ គឺជាទោស នាំឱ្យខ្លួនធ្លាក់ទៅក្នុងទាសភាពដោយត្រង់តែម្ដង។ លោកចូលចិត្ត យកពាក្យ «ទាសភាព» នេះមកវែកញែកណាស់ ហើយផ្លូវផ្ដាច់ប្រៀបធៀបជារបៀបដាស់តឿនសម្រាប់ស្រុកទេសផង លោកមានពុទ្ធដីការឿយៗថា យើងរាល់

គុយ ឡូត

គ្នានៅក្នុងវដ្តសង្សារនេះ សឹងស្ថិតនៅក្នុងអានុភាពរបស់កិលេសគ្រប់គ្នា យើងជា «ទាសករ» របស់កិលេសគ្រប់គ្នា។ ទាសភាពនេះជាទម្ងន់សង្កត់ដីវិតមួយជាន់ទៅហើយ ប៉ុន្តែធ្វើដូចម្តេច បើ យើងនៅ ត្រាំក្នុងអន្លង់វដ្តសង្សារដូច្នោះទៅហើយ នឹងគេចទៅឯណាវូច? យើងទ្រាំចុះ! ប៉ុន្តែបើ យើងនេះឯង សុខចិត្តប្រគល់ខ្លួនជា «ទាសករ» របស់មនុស្សដូចគ្នាទៀតនោះ ការនេះគួរឱ្យស្តាយ ពេកណាស់ យើងដូចជាសត្វធាតុតែម្តង! យើងមិនគួរទទួល ទម្ងន់ «ទាសភាព» នេះមកទូល វែកទៀតសោះ!

លោកអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** បានរំលឹកសិស្សគណថា កើតមកជាមនុស្សត្រូវមានការ ព្យាយាម តស៊ូ កុំអស់ សង្ឃឹមឱ្យសោះ។

អំពីរឿងព្យាយាម «វិរិយៈ» លោកឧស្សាហ៍នាំព្រះជនកជាតកមកដំណាលណាស់ ស្ទើរគ្រប់ រឿងដែលត្រូវទេសនា។ ដើម្បីពន្យល់អ្នកស្តាប់ឱ្យកើតគំនិតព្យាយាមឡើង លោកថា : ព្រះជនក ពោធិសត្វ លោកពុំលះបង់វិរិយភាពឡើយ សូម្បីលិចសំពៅវង្វេងកោះត្រើយ ឃើញមុខជាស្លាប់ កណ្តាលសមុទ្រនោះដូចម្តេច ក៏លោកនៅតាំងស្មារតីត្រជវហែលតទៀត ថែមទាំងឆ្លៀតខ្មុរមាត់ សំអាតធ្មេញ ទន្ធិញធម៌ អធិដ្ឋាន ពេលព្រះចន្ទពេញបូណ៌មី ដែលលោកមើលពីក្នុងសមុទ្រទៅ... គឺលោកមានវិភាពមាំណាស់ ពុំបណ្តោយឱ្យការអស់សង្ឃឹមមកទាញយកសង្ខារលោក ឡើយ។ នោះរឿងមហាជនក នៅក្នុងលំហសមុទ្រម្តេចក៏គង់លោកខំទាល់តែបានសម្រេច ចុះយើងរាល់ គ្នានៅលើគោកត្រលាំង ម្តេចក៏ខ្ជិល ម្តេចក៏ដាក់ធុរៈ ចំពោះកិច្ចការ? ម្តេចក៏ចាំវាសនាមកដឹកមុខ? រួចពីពោលដូច្នោះ ព្រះអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** ក៏ពោលបញ្ចៀងៗមករឿង ស្រុកទេស ដែលរាល់គ្នា ត្រូវព្យាយាមរចនាឱ្យប្រសើរវៃថ្លាឡើង។

គ) ប្រការមួយទៀត លោកចូលចិត្តទេសនារំលឹកដាស់តឿនប្រជាជនខ្មែរឱ្យមានគំនិតភ្លឺថ្លា លះបង់ទម្លាប់អាក្រក់នៅ ក្នុងសង្គមផង។

សម័យនោះ ខ្មែរយើងនៅមានទម្លាប់ម្យ៉ាងក្នុងរឿងរៀបចំកូនឱ្យមានគូស្រករ គឺម្តាយឪពុក ខាងស្រី ចូលចិត្តឱ្យកូន ប្រសាបំរុងការមកនៅបម្រើខ្លួន ជួនកាលបង្គាប់ឱ្យខាងប្រុសធ្វើផ្ទះ ក្បឿងគ្រឿងស្រឡៅបីបួនខ្នងឱ្យខ្លួន។ ការបង្គាប់ដូច្នោះ លោកយល់ថា ជាអយុត្តិធម៌ពេកណាស់ ហើយខុសនឹងសង្គហធម៌ផង។ ព្រោះម្តាយឪពុកត្រូវមានសង្គហធម៌ចំពោះកូនមិន ថាប្រុសថាស្រី ទេ គឺសង្គ្រោះស្រឡាញ់ស្នើ បើយើងគាបសង្កត់តែ ទៅលើកូនប្រុសដូច្នោះ ហាក់យើងមិនពេញ ចិត្តកូន ប្រុសសោះ កូនប្រុសនោះពុំមែនមានតែខាងគេទេ យើងក៏មានដែរ ហើយបើយើងមិន ព្រមនាំគ្នាជម្រុះទម្លាប់នេះចេញទេ កូនប្រុសយើងក៏ត្រូវធ្ងន់កដែរពេលដែលទៅស្តីដណ្តឹងកូនស្រី

គេនោះ។ ម្យ៉ាងទៀត ការគាបសង្កត់ខ្លាំងពេក គឺបង្គាប់ខ្លាំង ពេករហូតដល់ខាងប្រុសគ្នា ធ្លាក់ក្រ ដុនជាបនោះ វាមិនមែនវេទនាតែខាងប្រុសនោះទេ ខាងកូនស្រីយើងឯងនេះ ក៏ត្រូវ វេទនាទៅផងដែរ។ ហេតុនេះបើយើងបន្តបន្ថយខ្លះ ជួយសម្រាលខ្លះទៅនោះ ក៏ដូចជាជួយខ្លួនយើងទៅវិញទេ។ កូនប្រុសយើងបានធូរ កូនស្រីយើងក៏បានស្រួល យើងជាម៉ែឪពុកស្រណុកចិត្ត គ្រួសារទាំងមូលក៏មានសុភមង្គល។

ឃ) លោកអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** ចូលចិត្តអប់រំឱ្យម្តាយឪពុកបញ្ជូនកូនទៅសាលារៀន។

ឆ្លៀតឱកាសជារឿយៗ លោកបានរំលឹកជាសត្វឱ្យពុទ្ធបរិស័ទបញ្ជូនកូនចៅទៅរៀននៅសាលា ដែលរាជការបាន បង្កើតតាមវគ្គខ្លះ ហើយថាឱ្យនាំកូនចៅឱ្យទៅរៀននៅក្រុងផងទៅដោយសុំផ្តាំធ្វើទុកនឹងលោកសង្ឃ។ លោកតែងថា ការចេះដឹង ជាពន្លឺធំណាស់ កាលណាយើងល្ងង់ បីដូចជាភ្នែកឯងតិចចេះតែដើរទៅពានត្រោកពានត្រាំង។ សម័យនោះ ប្រជាជនខ្មែរយើងពុំសូវឱ្យកូនចៅទៅរៀននៅសាលាទេ យល់ថាសាលានោះជាសាលាបារាំង រៀនទៅពួកបារាំងកេណ្ឌ យកទៅធ្វើទាហាន។ លោកគ្រូអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** តែងតែជួយពន្យល់បំបាត់កម្លាចនោះចេញជារឿយៗ។

ង) ក្រៅពីនេះ លោកអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** តែងតែគិតដល់សុខភាពនៃអ្នកភូមិផង។

នៅតាមភូមិស្រុកដែលលោកបាននិមន្តទៅដល់ បើឃើញក្មេងក្មាងឯណាមិនស្អាតប្រឡាក់ប្រឡូស លោកតែងនាំទៅ និទានជាឧទាហរណ៍ឱ្យអ្នកឯទៀតសំអាតកូនចៅ ដោយរំលឹកថា តែមានការកខ្វក់ ការប្រឡាក់ប្រឡូស នឹងនាំឱ្យមានរោគ មានជំងឺ ហើយបើមានជំងឺឆ្លងផងទៀត នឹងឆ្លងស្លាប់អស់ទាំងភូមិមិនខាន។ លោកថា ខ្មែរយើងស្លាប់ដោយជំងឺសឆ្លងនេះ ច្រើនលើកមកហើយ តាំងពីសម័យឧដុដ្ឋមក ស្លាប់ដោយរោគអុត អាសន្នរោគ អហិរាតរោគ ស្ទើររលីងពីស្រុក។ លោកថាខ្មែរយើងមានគ្នាតិចផង បើស្លាប់ដោយរោគរាតត្បាតស្ទើរពាយដូច្នោះទៀត មុខគួរឱ្យស្តាយពន់ពេកណាស់ លោកសុំឱ្យពុទ្ធបរិស័ទសំអាតកូនចៅ និងរូបកាយ ចៀសវាងជំងឺផង។

ច) ទស្សនៈចំពោះសង្គម

ជាមួយនឹងជីវភាពសង្គមសម័យនោះ លោកអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** តែងតែទាស់ព្រះទ័យយ៉ាងខ្លាំង ព្រោះមិនឃើញមានជនជាតិខ្មែរស្រវាស្រទេញរៀនវិជ្ជាបច្ចេកទេសអ្វីសោះ។ សម័យនោះពួកយន្តការី ធ្វើឡាន ធ្វើម៉ាស៊ីនអ្វីៗសុទ្ធតែ ជនជាតិយួន សូម្បីអ្នកតខ្សែភ្លើងក៏ជាជនជាតិយួនដែរ ខ្មែរគ្មានម្នាក់សោះ។ លោកចង់ឱ្យខ្មែរយើងចេះដឹងវិជ្ជាផ្នែកនេះណាស់ ព្រោះដូចជា

យ៉ាបំពេក ខ្មែរម្ចាស់ស្រុកហើយ ទៅពីងគេឱ្យធ្វើការ ជួស សព្វបើរឿងជួសជុលឡាន តខ្សែភ្លើង អ្វីៗដូច្នោះ។

ដោយគំនិតនេះ លោកអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** ក៏ចាត់ឱ្យកូនសិស្សលោកជាច្រើននាក់ទៅ រៀននៅសាលាដែក និងរៀនរឿងខ្មៅខ្នងម៉ាស៊ីនភ្លើងគ្រឿងភ្លើងនេះ មានឈ្មោះ **ម៉ោ** ជាដើម ដែលក្រោយមកចេះដឹងគ្រាន់បើគ្រឿងម៉ាស៊ីន រថយន្តផ្សេងៗ។

ឈ្មោះ **ម៉ោ** នេះ តែងខ្ចីឡានគេបើកជូនលោកអាចារ្យ ពេលដែលលោកត្រូវគេនិមន្តទៅ ទេសន៍ខេត្តឆ្ងាយៗ។

សូមបញ្ជាក់ថា សម័យនោះ ឡានឈ្នួលតិចណាស់ ពិបាករង់ចាំជិះណាស់ ហើយទៅមក យូរពេកផង។ បើគេនិមន្ត ទាល់តែទៅមុនពេលកំណត់បុណ្យទើបបាន មកវិញក៏ដូចគ្នាដែរ គឺរ អាក់រអួលណាស់ មិនដូចចិត្តទេ។ ដំណើរនោះនាំឱ្យ ខកច្រើន ហើយខូចពេលដែលត្រូវបង្ហាត់ បង្រៀនសិស្សសាលាបាលីផង។ លោកមាន សិស្សចាំជួយរករថយន្តដូច្នោះជាការ ស្រួល ចង់ និមន្តចេញទៅថ្មើរម៉ានក៏បាន មកវិញថ្មើរម៉ានក៏បាន មិនខាត ពេលធ្វើការនៅភ្នំពេញឯណោះ។

ព្រះអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** ត្រូវគេនិមន្តខ្ចាត់ខ្ចងសម្លៀកមណាស់ និងនិមន្តទៅ ជួយរៀបចំបុណ្យ សឹងតែគ្មានលស់អាទិត្យ។ លោកជាអ្នកពូកែចាត់ចែងរៀបចំបុណ្យ បុណ្យអ្វីក៏ ដោយ បុណ្យខ្មោច បុណ្យផ្កា បុណ្យកម្រិត បុណ្យជាទម្លាប់របស់ខ្មែរ។ កាលបុណ្យសពញាមព្រះ អាចារ្យ **ម៉ែន សុខ** ជាមិត្តនោះ ក៏មានលោកអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** ជាអ្នកជួយដែរ។

សម័យនោះគេត្រូវការលោកសម្លៀកមណាស់។ ឈ្មោះលោកក៏កាន់តែលេចខ្លាំងឡើងនៅ ក្នុងប្រទេស។ សម័យនោះ គេល្អឺថា សិស្សរបស់ព្រះគ្រូសង្ឃសត្តា **ជួន-ណាត** ពូកែទេសន៍ និង ចេះដឹងសម្លៀកមណាស់ ។ លុះព្រះគ្រូសង្ឃសត្តា ឡើងងារជាព្រះពុទ្ធឃោសាចារ្យ ព្រះអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** ក៏បានងារជាព្រះបាទ្យាត់ឃោសនាគរបស់ព្រះពុទ្ធ ឃោសាចារ្យតមក។ កាល ណោះលោកគង់នៅជាមួយនឹងព្រះពុទ្ធឃោសាចារ្យកុដិជាមួយគ្នា គឺកុដិមួយស្ថិតនៅខាងក្រោយ មហាកុដិសម្តេចព្រះសង្ឃរាជ នាវត្តខណ្ឌលោមសព្វថ្ងៃនេះ។

ឆ) លោកគ្រូអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** ជាអ្នកដឹងគុណមាតាបិតាខ្លាំងណាស់ លោកឧបត្ថម្ភមាតា បិតាដោយ សេចក្តីគោរព។ ម្យ៉ាងវិញទៀត ចំពោះព្រះពុទ្ធឃោសាចារ្យ **ជួន-ណាត** ជាគ្រូនោះ ក៏ លោកគ្រូអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** គោរពប្រណិប័តន៍ណាស់ លោកបម្រើគ្រូ តាមតែគ្រូត្រូវការ។

ក្នុងសម័យមួយនោះ ឆ្នាំ១៩៣៩ មានលោកគ្រូចៅអធិការមួយអង្គនាម **ឱក-ឱម** ចង់បាន សៀវភៅធម៌មួយមុខ ក្នុងការដែលលោករៀបចំធ្វើបុណ្យមួយ លោកក៏បានអារាធនាព្រះពុទ្ធ

យោសាចារ្យរៀបរៀងធម៌នោះ ដើម្បីលោកនឹងយក ទៅបោះពុម្ពចែកជាធម្មទានក្នុងពេលបុណ្យ។ ដោយមានការងារមហាញ្ជីកពេក ក្នុង ឋានៈលោកជាចាហ្វាងរងសាលាបាលី ជាន់ខ្ពស់ ពុំមានពេលនឹងរៀបរៀងបាន ព្រះពុទ្ធយោសាចារ្យ **ជួន-ណាត**ក៏ប្រគល់ភារៈឱ្យព្រះបាទ្យាត់យោសនាគ **ហែម-ចៀវ** រៀបរៀងធម៌នោះ។ ព្រះអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** ក៏ទទួលភារៈធ្វើដោយសេចក្តីគោរព។ ពេលនោះលោក ឆ្លៀតសម្បើមណាស់ ព្រោះលោកក៏រស់ណាស់ដែរ។ អត្ថបទធម៌ដែលលោករៀបរៀងនោះ មានចំណងជើងថា : «ទានកថា» ដែលនិយាយដោយពិស្តារ អំពីការឱ្យទាន - ឈ្មោះទាន - របៀបឱ្យទាន - និងអានិសង្ឃរបស់ទាន។ អត្ថបទធម៌នោះត្រូវបានពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យបោះពុម្ពផ្សាយតាំងពីឆ្នាំ១៩៣៩ នោះដល់គ្រានេះ។

ជ) ព្រះអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** ចូលចិត្តធ្វើទាន :

ព្រះអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** ពុំមែនជាអ្នកសន្សំមានបានអ្វីឡើយ ប្រាក់កាសដែលលោកបានមកពីទេសនា ឬបានមកពីគេប្រគេនផ្សេងៗ លោករមែងចែករំលែកឱ្យសិស្សគណនិងអ្នកក្រលំបាកដែលលោកបានប្រទះ។

ក្នុងធម្មទេសនារបស់លោក លោករមែងរំលឹកដាស់តឿនថៅកែ គហបតី អ្នកមាន ឱ្យមានសទ្ធាជ្រះថ្លាក្នុងការ ឱ្យទាន។ ឱ្យអ្នកមាន មានចិត្តសន្តោស មេត្តាចំពោះអ្នកក្រ រួចលោកឆ្លៀតពន្យល់មនុស្សឱ្យមានសមភាព ភាគរភាព ឱ្យមានការរាប់រកគ្នាទៅវិញទៅមក កុំប្រកាន់ពូជពង្សខ្ពស់ទាប មានក្រ . . . លោកយល់ ថាមនុស្សកើតមកមានវេទនារម្មណ៍ ដូចៗគ្នា មានសម្រេកគម្លានដូចគ្នា មានចំណង់ចង់បានសុខសប្បាយដូចគ្នា . . . ដូច្នោះត្រូវតែមនុស្សផ្តល់សង្គ្រោះចំពោះគ្នា នឹងគ្នាផង។

ជាការពិតដែលបង្ហាញនូវគំនិតរបស់លោកនេះ នៅក្នុងសៀវភៅ «ទានកថា» របស់លោកលោកបានសរសេរ មួយអង្លើថា : ពួកសត្វទាំងអស់សុទ្ធតែមានសេចក្តីសុខទុក្ខជាប់ទាក់ទងដោយរាងកាយ ឬថាមានរាងកាយជាទីអាស្រ័យ នៅនៃសេចក្តីទុក្ខ ដូចគេហដ្ឋានជាទីអាស្រ័យនៅនៃមនុស្ស។ ជីវិតដែលតាំងនៅបាន ក៏ព្រោះអាស្រ័យរាងកាយ ការគ្រប់គ្រងចិញ្ចឹមរាងកាយដោយអាហារផ្សេងៗ ក៏ឈ្មោះថាគ្រប់គ្រងជីវិត។ ការរក្សាជីវិតរបស់មនុស្សទាំងអស់ ជាភារៈយ៉ាងធ្ងន់បំផុត សាច់ឈាម ស្បែកសរសៃ ពណ៌សម្បុរ ដែលចម្រើនស្រស់បស់ឡើងបាន ក៏ព្រោះអាស្រ័យអាហារ កាលបើប្រាសចាកអាហារហើយ សន្តតិរូប គឺរូបដែលចម្រើនជាប់តទៅ ក៏ឈប់ចម្រើន រាងកាយទាំងមូលក៏ស្ងួតស្រពោន ថយចុះទៅ ទាំងជីវិតសោតក៏តាំងនៅបានដោយក្រ។ អាហារជារបស់សំខាន់សម្រាប់បម្រុងជីវិតឱ្យប្រព្រឹត្តទៅ សមដូច បាលីថា : «សព្វេ សត្តា អាហារ

ដ្ឋិតិកា» «ពួកសត្វរាល់រូបមានដីវិតតាំងនៅបានព្រោះអាហារ»។ វត្ថុដទៃក្រៅអំពីអាហារនោះទៀត ជនជាតិមនុស្សត្រូវ មានលំនៅសម្រាប់ជាទីជ្រកកោន សំពត់សម្រាប់ស្លៀកដណ្តប់ ថ្នាំសម្រាប់កែ រោគក្នុងគ្រា ដែលត្រូវការ វត្ថុអម្បាលនេះ សុទ្ធតែជារបស់សម្រាប់ឧបត្ថម្ភទប់ទល់ដីវិតដោយពិត បើប្រាស់ចាករបស់ណាមួយ ដីវិត រមែងតាំងនៅបានដោយលំបាក។ ជនជាតិមនុស្ស លុះតែមាន ចំណេះវិជ្ជា ឬកម្លាំងកាយ កម្លាំងប្រាជ្ញាបរិបូណ៌ ទើបអាច ស្វែងរកអាហារបានបរិភោគ រកទី អាស្រ័យនៅ និងគ្រឿងប្រើប្រាស់សម្រាប់ជួយដីវិតបានគ្រប់គ្រាន់ល្អ។ ចំណែកមនុស្ស ដែលគ្មាន ចំណេះវិជ្ជា ខ្សោយកម្លាំង ឬ ឥតគុណសម្បត្តិណាមួយក៏មិនអាច រក្សាដីវិតរាងកាយ ឱ្យរស់នៅ តាមទំនើង ខ្លួនឯងបានឡើយ មនុស្សបែបនេះ ត្រូវអាស្រ័យពីងផ្នែកនឹងអ្នកដទៃឱ្យគេជួយចិញ្ចឹម ដីវិតរបស់ខ្លួនជាដរាប គឺឱ្យជួយប្រាប់ ឧបាយក្នុងការចិញ្ចឹមដីវិត ការរក្សារាងកាយ និងការរក្សា ចិត្តឱ្យតាំងនៅ ដោយល្អ ព្រោះមនុស្សលោកទាំងអស់រមែងមាន វាសនា ឬគុណសម្បត្តិនិង កម្លាំងផ្សេងៗគ្នា ចំណែកខាងមនុស្សដែលខ្សត់ខ្សោយវាសនា និងគុណសម្បត្តិ ឬខ្សោយកម្លាំង កាយ និងសម្លឹងនៅតាមទំនើងខ្លួនឯងមិនបាន ត្រូវធ្វើសមាគមគប់រកមនុស្សដែលសម្រួលវាសនា និងគុណសម្បត្តិ ឬកម្លាំង កាយ ឱ្យជួយណែនាំបង្ហាត់បង្រៀន ជួយជ្រោមជ្រែងដោយទ្រព្យរបស់ ឬភោជនាហារសម្រាប់ចិញ្ចឹមដីវិត។ មនុស្សដែលមាន វាសនា និងគុណសម្បត្តិខ្ពង់ខ្ពស់ ក៏ត្រូវតែ ទទួលអភិបាលរក្សាមនុស្សដែលនៅតូចទន់ខ្ចី ឬ ថោកទាបជាងខ្លួន ដោយកិច្ច ប្រៀនប្រដៅ និង ទ្រព្យសម្បត្តិជាដើមទុន ឬ អាហារសម្រាប់បរិភោគរាល់ថ្ងៃជាដរាប ដូចមាតាបិតាជាប្រធាននៃបុគ្គ ធីតា។ ការឱ្យអាហារ ឬ គ្រឿងប្រើប្រាស់គ្រប់យ៉ាង នេះជាកល្យាណប្បវេណី ជាទំនៀមមួយដ៏ វិសេស ជាប់មកតាំងពីមុនពុទ្ធកាល តាមបាលីលោកហៅថាទានៈ ប្រែថា ការឱ្យ។ បុគ្គលខ្លះក្នុង លោកនេះជាអ្នកមានចិត្តអាណិតទោរទន់ទៅរកមនុស្សសត្វដទៃ ហើយបានឱ្យគ្រឿងបរិភោគ ដោយសេចក្តីអាណិតតែម្យ៉ាងមិនអាស្រ័យយកកម្លាំងប្រើប្រាស់ ការឱ្យទានដូច្នោះហៅថា « ករុណាទាន»។ បុគ្គលខ្លះយល់ច្បាស់ក្នុងគុណបការៈ ឬ គុណសម្បត្តិណាមួយរបស់លោកអ្នក មានគុណ មានមាតាបិតា គ្រូអាចារ្យ ឬ លោកអ្នកទ្រទ្រង់នូវគុណមាន សីលគុណជាដើម ក៏ធ្វើ ទានចំពោះលោកអ្នកមានគុណនោះ ការឱ្យទានដូច្នោះ ហៅថា «បូជាទាន ឬបដិការទាន»។ មនុស្សពួកខ្លះជាអ្នកមានចិត្តធូរទូលាយ ចង់ឱ្យប្រយោជន៍ ឱ្យសេចក្តីសុខ សេចក្តីចម្រើនដល់អ្នក ដទៃ ដែលជាញាតិសាលោហិត ឬមិត្តសម្លាញ់ ឬក៏ជាមនុស្សរួមជាតិជាមួយគ្នា ដែលល្មមទទួល អំណោយការ សង្គ្រោះបាន ហើយចែកទ្រព្យសម្បត្តិជាដើមទុនក្តី គ្រឿងបរិភោគគ្រឿងប្រើ

គុយ ឡូត

ដីវប្រវត្តិព្រះអាចារ្យ ហែម ចៀវ

ប្រាស់ក្តី ដើម្បីទំនុកបម្រុង ជួយជាកម្លាំង សង្គ្រោះឱ្យកើតប្រយោជន៍ស្មើមុខគ្នាឡើង ការឱ្យទាន ដូច្នោះហៅថា «អនុគ្គហទាន ឬ សង្គហទាន»។

នេះគ្រាន់តែសម្រង់ខ្លីមួយដែលយើងយកចេញពី «ទានកថា» របស់លោក ដែលសិទ្ធិ យើងឃើញថា លោកជាអ្នកឱ្យទាន និងជាអ្នកចូលចិត្តសង្គ្រោះចំពោះគ្នានឹងគ្នា ជាពិសេសចំពោះជន រួមជាតិខ្មែរនេះឯងតែម្តង។ នេះក៏គឺជាតម្លៃនៃគុណធម៌ របស់លោកមួយផ្នែកយ៉ាងសំខាន់។

២០២

ព្រះអាចារ្យ ហែម-ចៀវ និងការបដិវត្តន៍ :

ក្នុងពេលនោះ ដែលប្រទេសយើងនៅក្រោមអំណាចបារាំង មានអ្នកស្នេហាជាតិមួយចំនួន មានចិត្តមុះមុត ឥតខ្ចាច គុកច្រវាក់ ឥតខ្ចាចស្លាប់ ឥតខ្ចាចចោលស្រុក បានលបបបូលគ្នាធ្វើការតស៊ូប្រឆាំងនឹងបារាំង។ ក្នុងបណ្តារឿយជនទាំងនោះមាន លោក **សីង-ខ័កថាញ់** ជាមេដឹកនាំ បាននាំគ្នាធ្វើបដិវត្តន៍ឡើង។ ការបដិវត្តន៍នេះ ត្រូវសង្គ្រាមឡើងក្នុងឆ្នាំ ១៩៣៦ តាមផ្លូវសារព័ត៌មាន « **នគរវត្ត** » សារព័ត៌មាននេះ មានគោលបំណងសរសេរដាស់តឿនក្រើនរំលឹកប្រជាជនខ្មែរ ពេលនោះឱ្យមានសង្ឃឹម ឱ្យមានសេចក្តីក្លាហាន រៀបរាប់ពន្យល់អំពីតម្លៃនៃឯករាជ្យប្រទេស ឱ្យចេះតស៊ូ... ។

ប្រជាជនខ្មែរគ្រានោះកាលបើឃើញកាសែតនេះ ក៏ដូចជាមានស្មារតីភ្លឺថ្លាគ្រប់គ្នា ចេះស្រឡាញ់សិទ្ធិសេរីភាព ឯករាជ្យ ស្រុកទេសឡើង។ ពួកបដិវត្តន៍ គឺពួកអ្នកសារព័ត៌មាន « **នគរវត្ត** » ជំនាន់នោះ មានប្រជាប្រិយភាពណាស់ មានព្រះ សង្ឃ អ្នកស្រែចំការ កម្មករ មន្ត្រីរាជការស្រឡាញ់រាប់អានកាន់តែច្រើន។

ហេតុការណ៍ទាំងនោះ នាំឱ្យរាជការអាណាព្យាបាលមានការចាប់អារម្មណ៍ហើយក៏ចាប់ផ្តើមតាមដាន សកម្មភាព របស់ពួកនេះជាលំដាប់។

ចំណែកអត្ថបទដែលសរសេរចុះពាល់ខ្លាំងៗលើរាជការ ឬវិចារណកថាស្ត្រីៗ រំលឹកខ្មែរឱ្យចេះស្រឡាញ់ជាតិ ក៏ត្រូវគេ ដកចេញមិនឱ្យផ្សាយ។ ដូច្នោះ ជួនកាលកាសែតចេញក្រដាសទទេ ត្រង់កន្លែងគេដកនោះ។ ការនេះមានជាញឹកញយ ណាស់។

ដោយយល់ឃើញថា គ្រាន់តែផ្សាយដំណឹងបណ្តុះស្មារតីខ្មែរឱ្យចេះយល់រឿងជាតិតែតាមផ្លូវសារព័ត៌មានប៉ុណ្ណោះ ពុំគ្រប់គ្រាន់ទេ ដោយបារាំងចេះតែដកអត្ថបទល្អៗចេញមិនឱ្យផ្សាយនោះ ទើបលោក **សីង - ខ័កថាញ់** ជុំនុំគិតជាថ្មី រកមធ្យោបាយមួយផ្សេងទៀតបន្ថែមលើផ្លូវសារព័ត៌មាននេះ គឺបំបែកឱ្យមានក្រុមដើរទាក់ទងផ្ទាល់នឹងប្រជារាស្ត្រ និងក្រុមទាហានជើងក្រហមទាហានជើងខ្មៅ ព្រមទាំងយោសនាប្រាក់កាសមកបន្តសកម្មភាពបដិវត្តន៍ផង។ ក្រុមនេះមានលោក **សីង-ខ័កថាញ់** ជាមេ និងមានលោក **ម៉ឺន្ត្រូចន្ត-ម៉ែល** លោក **នួន-ខួន** និងលោក **ខ័-មូន** ។ល។ ជាសមាជិក។

គឺជំនាន់នោះឯងហើយ ដែលព្រះអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** ត្រូវបានមានឈ្មោះរាប់បញ្ចូលទៅក្នុងក្រុមនេះដែរ ដ្បិតការល្បីល្បាញរបស់លោកខាងផ្នែកទេសនា និងខាងបណ្តុះគំនិតថ្មីនោះ នាំ

គុយ ឡូត

ឱ្យពួកបដិវត្តន៍នឹកឃើញលោកភ្លាម ហើយចូលទៅប្រាស្រ័យទាក់ទងលោកភ្លាម សុំឱ្យលោក ជួយក្នុងផ្នែកយោសនាអប់រំពន្យល់ប្រជាពលរដ្ឋនេះឯង។

សម័យនោះ ទាហានជើងក្រហម និងទាហានជើងខ្មៅ ចេះតែទាស់ទែងគ្នាដោយប្រកាន់ បក្សពួក។

បារាំងជាមេទាហានក៏សូមឱ្យមានព្រះសង្ឃខ្មែរទៅទេសនាទូន្មានទាហានទាំងនោះ គ្រប់បន្ទាយ ក្នុងមួយខែម្តង ដើម្បីអប់រំឱ្យ មានសីលធម៌ និងកិរិយាមាយាទល្អឡើង។

ការចាត់ព្រះសង្ឃឱ្យទៅទេសនា ឬធ្វើសន្តិសីទដើម្បីអប់រំទាហានតាមលទ្ធិព្រះពុទ្ធសាសនា ជាភារៈលើ ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ។ ជួនកាលមានចាត់ព្រះសង្ឃឱ្យទៅទេសនារហូតដល់មាត់ជ្រូក (Chaudoc) ជាដើម។

កាលណោះលោក **សីង-ខ័កថាញ់** ធ្វើការនៅពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ និងព្រះរាជបណ្ណាល័យ ដែលរួមអាគារជាមួយ គ្នា ជាជំនួសក្រុមការ **ខ័-ម៉ៅ** ដែលផ្លាស់ចេញ ក្រោមបង្គាប់នាងកញ្ញាជាតិ បារាំងម្នាក់ឈ្មោះ **ការមីឡេស** (Melle Karpelés) ដែលមានឋានៈជាអគ្គលេខាធិការនៃពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ និងជាអ្នកគ្រប់គ្រងព្រះរាជបណ្ណាល័យ (Secrétaire Générale de l'Institut Bouddhique el Conservater de la Bibliothèque Royale)

លោក **សីង-ខ័កថាញ់** ទទួលភារៈជាអ្នកចាត់ព្រះសង្ឃឱ្យទៅទេសនាប្រដៅទាហាន ជួស នាងកញ្ញា **ការមីឡេស** ។ ម្លោះហើយ ជាឱកាសល្អរបស់លោក លោកជ្រើសរើសតែព្រះសង្ឃ ណាដែលស្នេហាជាតិមុតមាំ និងបានវេហាររក្សារក្សាយក្នុងការពន្យល់បញ្ចុះបញ្ចូលទាហាន ដោយអាស្រ័យធម្មទេសនា។ ពេលនោះព្រះអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** ក៏ត្រូវបានលោក **សីង-ខ័ក- ថាញ់** ជ្រើសរើសឱ្យទៅបំពេញបេសកកម្មនេះ។

លោកអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** បានទេសនាពន្យល់ទាហានជើងក្រហម ទាហានជើងខ្មៅ ឱ្យឈប់ ឈ្លោះគ្នា។ រាល់ដងលោកបានបង្ហាញឱ្យដឹងថា : យើងទាំងអស់គ្នាសុទ្ធតែជាខ្មែរ មាន សាច់ឈាមដូចគ្នា បីដូចកូនដែល កើតមកពីផ្ទៃម្តាយតែមួយ យើងមិនគួរទាស់ទែងខ្វែងគំនិតគ្នា ទេ។ រួចលោកតែងតែឆ្លៀតទេសនាបញ្ចៀងរំលឹកឱ្យដឹងថា : ការទាស់ទែងខ្វែងគំនិតគ្នានេះ មុខគួរឱ្យស្តាយណាស់ ព្រោះគ្មានប្រយោជន៍ អ្វីសោះដល់រូបយើង ត្បិតយើងនៅក្រោម អំណាច គេគ្រប់គ្នា ទាស់ទែងគ្នាទៅក៏មិនឃើញនរណាគ្រាន់បើជាងនរណាដែរ បីដូចជាមានប្រដល់ តើ បានប្រយោជន៍អ្វី ក្រៅពីបានទទួលការឈឺចាប់ផ្តុះផ្តាយពេមសាប ឈាមជាបន្តនោះ? ឯការ ចំណេញគឺបានទៅលើមនុស្សដែលជាម្ចាស់ នោះទៅវិញទេ។

ហើយអំពីនេះ លោកប្រព្រឹត្តមករហូតដល់ឆ្នាំ១៩៤២។

ដោយការទេសនាបញ្ជីតបញ្ចៀងនេះ ទាហានខ្មែរទាំងឡាយ ក៏សឹងបានយល់ដោយច្រើន ហើយកាន់តែស្គាល់ព្រះ អាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** កាន់តែច្រើនឡើង គេក៏បានភ្លឺថ្លាស្មារតីឡើង។ ជំនាន់នោះទាហានខ្មែរយើងសក្តិធំបំផុតត្រឹម **ព្រិទ្ធភាល**(Adjutant) ។

ឯចំណែកគិញ **បារាំង** តែងឃ្លាំសកម្មភាពក្រុមបដិវត្តន៍នោះ ក៏តែងកត់សំគាល់នូវការដែល លោកអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** ទេសនានោះជាប្រក្រតីដែរ វាដឹងថាលោកគ្រូនេះមានគំនិតបដិវត្តន៍ ហើយ តែវាពុំទាន់ចាប់ថ្នាក់បាន នៅឡើយ ចាំសង្កេតទៅទៀត។

សូមជម្រាបថា នៅឆ្នាំ ១៩៤០ អ្នកដឹកនាំបដិវត្តន៍ បានទាក់ទងនឹងកងទ័ព **ជម្ពូន** ដែលទើប នឹងចូលមកដល់។ លោក **សីង-ខ័កថាញ់** បានទៅទាក់ទងយ៉ាងសម្ងាត់ជាមួយនឹងមេទ័ព **ជម្ពូន** តាមរយៈមេហាងឈ្មោះ **ដាយ-ណាងគុស៊ី** ដែលតាំងនៅមុខផ្សារចាស់ នៅជ្រុងផ្លូវពីកេ(ឥឡូវ ឧកញ៉ា**ផ្លុន**) និងជ្រុងផ្លូវអូហ៊ីយេ(ឥឡូវផ្លូវ **ពោកំបោរ**) ដើម្បីសុំជាជំនួយកងទ័ពរបស់**ជម្ពូន** ឱ្យ គេជួយអន្តរាគមន៍ផង ប្រសិនបើមានការថ្លោះឆ្កោយ បែកការណ៍ដឹងដល់**បារាំង** **បារាំង**នឹងធ្វើ បាបនោះ។ មេហាង**ដាយណាងគុស៊ី**នោះគឺជាមេហាងរបស់ **ជម្ពូន** តាំងសម្រាប់ធ្វើចារកម្មស៊ើប ការណ៍ចំនួនកងទ័ព **បារាំង** នៅស្រុកខ្មែរដែរ។ មេហាង **ដាយណាងគុស៊ី** ព្រមព្រៀង ជួយ យើង ដោយបញ្ជាក់ប្រាប់លោក **សីង-ខ័កថាញ់** ថា បើថ្លោះឆ្កោយដោយហេតុណាមួយ ត្រូវតែ ប្រញាប់ប្រញាល់ រត់ចូលទៅឯកងតម្រួតយោធា **ជម្ពូន** (គឺកន្លែងសង់ធនាគារជាតិសព្វថ្ងៃនេះ) គេការពារយើងមិនឱ្យ**បារាំង**ចាប់បាន។ លោក **សីង-ខ័កថាញ់** ក៏ប្រាប់លោកអាចារ្យ **ហែម- ចៀវ** និងអស់លោកឯទៀតឱ្យដឹងគ្រប់គ្នា។

លោកគ្រូអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** តែកាលណាមានឱកាសនិមន្តចេញទៅខេត្តក្រៅ តាមការ និមន្តរបស់គេ ឬ ដោយមានការអ្វី លោកតែងតែឆ្លៀតនិយាយពន្យល់បំភ្លឺអ្នកស្រុកអ្នកស្រែឱ្យ ស្រឡាញ់ជាតិ ឱ្យអង់អាច ឱ្យស្រឡាញ់សេរីភាព ។ល។ ការពន្យល់បំភ្លឺរបស់លោក ធ្វើឱ្យប្រជា ពលរដ្ឋមានការភ្ញាក់រលឹកកាន់តែខ្លាំងឡើង ហើយគេតែងនាំគ្នាវៃអង្គាស ប្រាក់កាសដោយជ្រះថ្លា ចូលជាកុសលចំពោះរូបលោក ដើម្បីលោកនឹងយកទៅចាត់ចែងជាប្រយោជន៍ក្នុងការបដិវត្តន៍ ថែម ទៀតផង។

ការចាប់ផ្តើមលោកគ្រូអាចារ្យ ហែម-ចៀវ :

តាំងពីបានចូលខ្លួនជាអ្នកយោសនា ដើម្បីដោះស្រុកទេសនេះមក លោកគ្រូអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** ត្រូវបានគិតបារាំងតាមដានយ៉ាង ស្វិតស្វាញដូចជាគេធ្វើឡើងជាមួយនឹងពួកនយោបាយ ឯទៀត មានលោក **ស៊ី-ខ័កថាញ់** ជាដើមនោះដែរ។ គិតបារាំងតែងរាយការណ៍ ប្រាប់ ចៅហ្វាយនាយគេរាល់ពេលមានរឿងប្លែកៗ។ ភ្ញៀវដែល ចេញចូលទាក់ទងនឹង លោកគ្រូអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** ជាញឹកញយនោះគឺ លោក **ស៊ី- ខ័កថាញ់**, **ចៅ សែនកុសល ឈុំ**, **ស៊ីម៉ា យ៉ាច-ឈីន** លោកគេជ: **តាន់-ម៉ៅ** និងទាហានជើងខ្មៅ ជើងក្រហមខ្លះ ទៀត។ ព្រះអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** លោកមានមានៈសិកា និងក្លាហានណាស់សូម្បីមិត្តភក្តិ លោកប្រាប់លោកឲ្យ ប្រយ័ត្នគេ ធ្វើបាបយ៉ាងណាក៏ដោយ។ ការមួយទៀតដែលនាំឱ្យលោកមានរឿងកាន់តែច្រើន គឺ លោកមិនខ្លាចនឹងនិមន្តទៅទេសនា នៅកន្លែងពុទ្ធបរិស័ទណាស្អប់លោកទេ ឱ្យតែគេនិមន្តទៅ។ លោកជាបព្វជិតផ្នែកគណៈមហានិកាយ ទេសន៍ល្បីល្បាញ តើគេអ្នកប្រកាន់បុរាណនោះធ្វើម្តេច នឹងសប្បាយចិត្ត?

ដោយសារមានឈ្មោះល្បីល្បាញគ្រប់មជ្ឈដ្ឋានដូច្នោះហើយបានជា លោកគ្រូអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** ត្រូវបាន ក្លាយខ្លួនជាទីដៅនៃ ចុងព្រួញ របស់គិតបារាំងនិងពួកអ្នកស្អប់លោក។ គិតបារាំងជាពិសេសដែលគេត្រូវការយកឈ្មោះ យសសក្តិរបស់គេផង គេក៏ខំធ្វើការ ទាល់តែ បានសម្រេច។ គេយករឿង ព្រះអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** ដែលគេស្តាប់បាន ទាំងប៉ុន្មានទៅជម្រាប ចៅហ្វាយនាយរបស់គេ។ ចាងហ្វាងគិតបារាំងកាលណោះឈ្មោះ **ប្រូហ្ស៊ីតុន** (Brocheton) មួយ ឈ្មោះ **សមប្រេ** (Sambray) មួយ។ នៅក្នុងសេចក្តីរាយការណ៍របស់គេនោះ គឺថាលោកគ្រូ អាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** ជាមេដឹកនាំទាហាន និងរាស្ត្រខ្មែរឲ្យបះបោរប្រឆាំងបារាំង។ គ្រានោះ គេក៏ ចាត់ទាហានខ្មែរចំនួន ១៥ នាក់ឱ្យចាំ ចាប់ដោយស្ងាត់កុំឱ្យបែកការណ៍។

នៅ ថ្ងៃទី ១៧ កក្កដា ១៩៤២ ពេលព្រឹក នៅនាយកដ្ឋានរដ្ឋមន្ត្រី គេឃើញចាងហ្វាងគិត ម្នាក់និងលេខាធិការខ្មែរ ពីរនាក់ទៀតកាន់សំណុំរឿងមួយដុំផង បានរាយការណ៍ជម្រាបលោក **អ៊ុន អ៊ុ** នាយករដ្ឋមន្ត្រី ព្រមទាំងលោក**នា-សាន** រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងមហាផ្ទៃនិងធម្មការ និងមន្ត្រីឯ ទៀត។

ក្រោយដែលបានជំនុំគ្នាមក លោក **នា-សាន** បានបញ្ជាទៅ លោក **ខ័-មួន** ដែលពេលនោះ ធ្វើជាលេខាធិការ ក្រោមបង្គាប់លោក ឱ្យទៅនិមន្តលោកគ្រូអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** មក។ លោក

ខ្ញុំ-មួង ក៏ទៅវត្តឧណ្ណាលោម ជួបនឹង លោកគ្រូអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** ហើយទូលនិមន្ត តាមលោក រដ្ឋមន្ត្រីប្រើ។ ព្រះអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** នឹកប្លែកដែរ សួរទៅលោក **ខ្ញុំ-មួង** ថា តើលោករដ្ឋមន្ត្រីឲ្យ និមន្តទៅមានការអ្វី? លោក **ខ្ញុំ-មួង** ក៏ទូលតាមដំណើរដែលបានឃើញ បារាំងមកជំនុំ តែពុំបាន ដឹងជារឿងអ្វី។

ក្រោយដែលបានចូលទៅបំពេញកិច្ចការនៅរោងពុម្ពសារព័ត៌មាន « **នគរវត្ត** » រួច លោក គ្រូអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** និង លោក **ខ្ញុំ-មួង** ក៏ធ្វើដំណើរមក។ នៅតាមផ្លូវ ព្រះអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** មានពុទ្ធដីកានឹងលោក **ខ្ញុំ-មួង** ថា : ប្រហែលជាគេនិមន្តទៅនេះ ដើម្បីសួរព័ត៌មានសកម្មភាព របស់យើងហើយ បើគេសួរយើងឆ្លើយប្រកែកថា តែមិនដឹងទៅ!! រួចលោកមានពុទ្ធដីកាទៀតថា : លោក **ស៊ី-ខុំកថាញ់** មានផ្តាំនឹងអាត្មាថា បើបារាំងវាដឹងរឿង ត្រូវប្រញាប់រត់ចូលទៅឯមន្ទីរកង អាវុធហត្ថជប៉ុនទៅ ទើបរួចខ្លួន!

លោកអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** និងលោក **ខ្ញុំ-មួង** យល់ថាច្បាស់ជាបារាំងវាដឹងរឿងសម្ងាត់ខ្លះ ហើយ ពេលនេះ ប្រហែលជាវាពុំទាន់ ធ្វើអ្វីទេ វាគ្រាន់តែហៅទៅសួរទេ មើលទៅ . . .

លោកអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** និងលោក **ខ្ញុំ-មួង** ទៅដល់សាលសន្តិសីទគណៈរដ្ឋមន្ត្រី។ លោកគ្រូអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** ចូលតែមួយអង្គ លោកទៅក្នុងកន្លែងប្រជុំ ក៏ជួបនឹងអស់លោក បារាំងនិងខ្មែរកំពុងរង់ចាំ។ លោកពុំទាន់ បានសាកសួរដូចម្តេចផង ស្រាប់តែលោក **នា-សាន** និយាយមកថា : ខ្ញុំព្រះករុណាឱ្យគេនិមន្តមកនេះ គឺដើម្បីសុំផ្សឹក ព្រះតេជគុណតែម្តង ព្រោះព្រះ តេជគុណមានទោស ដោយបានបំបះ បំបោរទាហាននិងប្រជាពលរដ្ឋ ឱ្យប្រឆាំងនឹងរាជការ អាណាព្យាបាល !

ហើយលោករដ្ឋមន្ត្រីនេះបង្គាប់ទៅបំរើឱ្យទិញខោអាវមួយសម្រាប់មក។

លោកអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** ស្រឡាំងកាំង ផ្ទឹងបន្តិច ទើបសួរទៅថា :

« អាត្មាមានបានបំបះបំបោរគេពីកាលណា? មានភស្តុតាងត្រង់ណាដែលថាអាត្មាបំបះ បំបោរនោះ?»

លោក **នា-សាន** តបថា :

« រាជការអាណាព្យាបាល បានតាមសកម្មភាពរបស់ព្រះតេជគុណយូរណាស់ហើយ គេ ឃើញព្រះតេជគុណប្រព្រឹត្ត នោះច្បាស់លាស់ ច្រើនកន្លែងណាស់ ឥឡូវនេះខ្ញុំព្រះករុណាមិន អាចនឹងទូលព្រះតេជគុណអ្វីទៀតទេ គឺសុំតែផ្សឹកព្រះ តេជគុណតែប៉ុណ្ណោះឲ្យទៅជាគ្រហស្ថ ដើម្បីរាជការនឹងស៊ើបសួរតាមច្បាប់តទៅទៀត!

ព្រះអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** បាត់ព្រះឱស្ឋត្រឹមណោះ លោកយល់ថា អំពើរបស់លោកទាំង ប៉ុន្មាននោះមាន ប្រតិកម្មហើយតើ។ អំពើណាមានប្រតិកម្ម អំពើនោះមានតម្លៃខ្ពស់បំផុត ត្រូវតែ ពេញចិត្តនឹងទទួលផលរបស់អំពើនោះចុះ!

ពេលនោះ គេបង្ខំដោះស្បង់ចីពរលោកចេញ ហើយឲ្យលោកស្លៀកខោ ពាក់អាវដែលជា ប្រដាប់បិទបាំងកាយរបស់ គ្រហស្ថសុទ្ធសាធ។ គ្រាន់តែក្លាយខ្លួនជាគ្រហស្ថសាមញ្ញភ្លាម តម្រួត ក៏បាននាំលោកចេញពីកន្លែងនោះ ចុះទៅរកឡានដែល ចតចាំក្រៅរួច បើកបរចេញរឹងទៅមួយ រំពេច។ លោក **ខុំ-មួន** ឃើញដូច្នោះធ្លាក់ថ្លើមក្អក ដឹងថាគេយក លោកអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** ទៅ ធ្វើទោសប្រាកដហើយ។ ចេញម៉ោងធ្វើការ លោក **ខុំ-មួន** ក៏រត់ទៅជម្រាប លោក **សីង-ខុំក- ទាញ់** លោក **សីង-ខុំក-ទាញ់** ក៏ប្រាប់ថា : ឱ្យប្រយ័ត្នខ្លួន រឿងយើងបែកការណ៍ហើយ បារាំង ប្រាកដជាតាមចាប់យើងខ្លះទៀតហើយ ឱ្យឆាប់រត់ចូលទៅកន្លែងកងអាវុធហាត់ដំបូងជាប្រញាប់!

ព្រមគ្នានឹងពេលចាប់ លោកអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** នោះបារាំងបានទៅចាប់លោក **ទួន-ខួន** ទៀតនាំយកទៅ។

នៅឯកុដិរបស់លោកគ្រូអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** ឯណោះវិញ ក្រោយដែលគេនិមន្តលោកទៅ ផុតដើម្បីផ្សឹកនោះ ពួកគិញបារាំងយួន ខ្មែរក៏តាំងចូលឆែកឆេរកកូរកាយអស់ពេលប្រហែលពីរ ម៉ោង ដើម្បីរកឯកសារដែលគេត្រូវការ។ ពេលនោះ គេឃើញពួកទាំងនោះ រើកាយទស្សនាវដ្តី កាសែត សៀវភៅធម៌ និងក្រដាសស្នាមផ្សេងៗបាចសាច ពាសពេញនៅមុខកុដិ ហើយគេ យកតែឯកសារសំខាន់ៗ និងរូបថតរបស់លោកគ្រូអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** ប៉ុណ្ណោះ។ សកម្មភាព ឆែកឆេរយ៉ាងពិនិត្យពិច័យនេះ នាំឱ្យអ្នកឈរមើលសំគាល់ដឹងថា គេនឹងចាប់ដល់អ្នកដទៃទៀត ដែលមានការទាក់ទងនឹងព្រះអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** ដែលគេបានឃើញក្នុងសំបុត្រស្នាមផ្សេងៗ នោះតទៅទៀតពុំខាន។ ដូច្នោះអ្នក ដែលខ្លាចមានទោសឥតជម្រះសឹងរូញខ្លួនគ្រប់គ្នា ខ្លះគេច ភៀសទៅភ្លាម ខ្លះទៀតដែលមានរូបថតព្រះអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** នោះ ពុំហ៊ានទុករូបថត នោះទេ គេប្រមូលដុតចោលគ្មានសល់ សូម្បីស្រឡាញ់រាប់អានយ៉ាងណាក៏ដោយ ដ្បិតខ្លាច បារាំងតាំង ស៊ើបអង្កេតសម្លៀកណាស់។

សូមបន្ថែមថា : មុននឹងមានការចាប់លោកអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** នេះ សម្តេចព្រះសង្ឃរាជ សព្វថ្ងៃ កាលណោះលោកបានសុបិនថា មានរន្ទះបាញ់ត្រូវចេតិយធំនៅវត្តខណ្ឌលោមផង ហើយលោកជ្រាបថាប្រាកដជាមាន រឿងធំហើយ។

បាតុកម្មសុំដោះលែងលោកអាចារ្យហែម-ចៀវ និងលោកនួន-ខួន

រឿង **បារាំង** ចាប់លោកអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** នេះ មានប្រតិកម្មផ្ដើមរំជួលឡើង ក្នុងបណ្តា ព្រះសង្ឃជានិស្សិតសាលាបាលីជាន់ខ្ពស់និងវត្តនានាដែលជាមិត្តភក្តិ និងជាសិស្សរបស់លោក។

ឯក្រុមអ្នកបដិវត្តន៍ក៏ប្រញាប់ចាត់ការផ្សាយដំណឹងនេះថែមទៀត ទៅគ្រប់វត្តជិតឆ្ងាយតាម មធ្យោបាយដែលអាច ធ្វើបាន។ អ្នករត់ការស្វិតស្វាញកាលនោះមានលោក **ម៉ឺន្លាបន្ត-ម៉ុល** ។ លោក **សីង-ខ័កថាញ់** សម្រេចថា : ត្រូវតែធ្វើបាតុកម្មស្រុះគ្នាជាសន្តិវិធីមួយ ដើម្បីទាមទារសុំឱ្យ **បារាំង** ដោះលែងលោកអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** និងលោក **នួន-ខួន** មកវិញ។ បាតុកម្មនោះត្រូវ ធ្វើនៅថ្ងៃទី ២០ កក្កដា ១៩៤២ វេលាព្រឹក ដោយចាត់ឱ្យព្រះសង្ឃឆាន់ពេលព្រឹកឱ្យហើយ។ ក្នុង បាតុកម្មនោះ ឥតត្រូវឱ្យមានអាវុធដំបងព្រនង់អ្វីទាំងអស់ គឺឱ្យដង្ហែចេញទៅសុំពី **បារាំង** ដោយ សន្តិភាព បើ **បារាំង** ធ្វើបាប ឱ្យទាំងអស់គ្នាខំអត់សង្កត់ចិត្ត កុំប្រឆាំងវាយតប់វិញឱ្យសោះ ការ យ៉ាងណាទៀតមាន **ឧម៉ុន** ជាអ្នក ចាំជួយធ្វើអន្តរាគមន៍ហើយ ។ លោក **ម៉ឺន្លាបន្ត-ម៉ុល** ក៏នាំ ចំណាត់នេះមកប្រាប់គ្នា ជាពិសេសប្រាប់លោក **ហ៊ាប-ឈីន** ។

លុះដល់ថ្ងៃកំណត់ពេលព្រឹកនោះ ព្រះសង្ឃបានចេញពីគ្រប់វត្តជិតឆ្ងាយ មកផ្តុំនៅវត្ត **លទ្ធា** មួយកន្លែង វត្ត **ខន្លាវលោម** មួយកន្លែង ទើបចេញដំណើរជាកូនដើរតម្រង់ទៅកាន់ទី **រ៉េស៊ីដង់** នៅខាងលិចវត្ត **ភ្នំ** ដោយរបៀប រៀបរយ។ នៅខាងមុខកូនមានបដាសរសេរថា : «សុំឱ្យដោះ លែងលោកអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** និងលោក **នួន-ខួន** មកវិញ» និង « ជយោ ព្រះពុទ្ធសាសនា! » ជាដើម។ លោក **ហ៊ាប-ឈីន** ជាអ្នកនាំមុខ។ ទៅដល់ទី **រ៉េស៊ីដង់** **បារាំង** មិនព្រមបើកឱ្យចូល ទៅពិគ្រោះការឡើយ ក៏កើយទៅជារុញច្រានគ្នាទៅវិញទៅមក បាតុកម្មរុញប៉ូលីស **បារាំង** ទៅ មុខ ពួកនោះរុញឱ្យថយមកវិញ។ ឯលោក **ហ៊ាប-ឈីន** ដែលចូលខកទៅក្នុងទីនោះក៏ត្រូវពួកគិញ បារាំងចាប់ អូសចូលទៅបាត់។ ការនោះនាំឱ្យបាតុករឯក្រៅកើតជ្រួលច្របល់ស្រែកថា : « វាចាប់ គ្នាយើងម្នាក់ទៀតហើយ វាមិនចរចា នឹងយើងទេ ត្រូវចូលទៅជួយរំដោះគ្នាយើងមកវិញ! ទើបរុញ ជម្រុលទៅយកតែខ្លាំងមែនទែន ឆ្លាយរបាំងមួយផ្នែក ពួកបារាំងអត់ពុំបានក៏តាំងច្រានមកវិញ ដោយប្រើដំបងមកលើបាតុករតែម្តង។ ពួកបាតុករមានការឈឺចាប់ ក៏សន្ទាប់ទៅវិញ ដោយវាយ ពួកនោះនឹងកូនតឹង ព្រះសង្ឃខ្លះក៏បុកនឹងចុងធំត្រូវក្បាលបារាំងបែកឈាមហាមមួយរំពេច។ បាតុកម្មនេះ ក្លាយដោយស្វ័យប្រវត្តិជាអធិករណ៍ប្រកាប់ប្រចាក់គ្នាដោយកម្លាំងពេញបន្ទុក ពួក បារាំងនៅខាងក្នុងក៏ប្រញាប់និយាយទូរស័ព្ទ ហៅគ្នាគេបន្ថែមជំនួយ។ រំពេចនោះតម្រូវអាវុធគ្រប់

គុយ ឡូត

ដីប្រវត្តិព្រះអាចារ្យ ហែម ចៀវ

ដៃចំនួនពីរឡានមកដល់ភ្លាម។ ពួកបាតុករឃើញថាតស៊ូមិនឈ្នះក៏តាំងដោះដៃរត់ចេញ ពួកប្រដាប់អាវុធបំបែកហូរចាតុករបាន តាំងដេញចាប់បាតុករព្រាតព្រោង ព្រះសង្ឃក៏តាំងបែកខ្ញែកខ្លះចោលធំត្រៃ ខ្លះចោលស្បង់ គេចតែអាត្មាខ្លាចបារាំងចាប់។ បាតុកម្មថ្ងៃនោះត្រូវកងកម្លាំងរំលាយទៅ ឯពួកតម្រួត យោធាជប៉ុនក៏មិនហ៊ានជួយអ្វីដែរ ព្រោះខុសគម្រោងការដែលថាឱ្យធ្វើបាតុកម្មដោយសន្តិភាព នោះអស់ទៅហើយ។ អ្នករួម បាតុកម្មមេៗ គេត្រូវបារាំងចាប់តទៅទៀត ខ្លះរត់រួចទៅនៅឯវត្ត ស្រែចំការ ខ្លះរួចទៅស្រុកសៀម ខ្លះត្រូវបារាំងចាប់បានក្នុងកាលក្រោយមក ដូចជាលោក **ប៊ុនណុចន្ទ-ម៉ុល** ព្រះភិក្ខុ **ប៉ាង-ខាត** ជាដើម។

ការរំដើបរំជួលនេះ នាំឱ្យរដ្ឋបាលអាណាព្យាបាល បិទសាលាបាលីជាន់ខ្ពស់ នៅថ្ងៃទី១៨ សីហា ១៩៤២ទៅ។ ហើយបើកឡើងវិញនៅថ្ងៃទី ១ ធ្នូ ១៩៤២ បន្ទាប់ពីបានចាត់ការឱ្យ លោកសង្ឃមានបៀបរៀបរយហើយនោះ។

៣ C ៧

អ្នកនោសនយោបាយ និងគុក :

លោកអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** និង **នួន-ខួន** នោះត្រូវពួកគេឃាត់ទៅសាកសួរនៅ ប៉ុយរ៉ូគិញឱ្យចត្វប និងផ្គិតដៃទុក។ ក្រោយមកទៀតមានរូបលោក **ប៉ាច-ឈីន** ម្នាក់ទៀតដែល ទើបនឹងចាប់បានក្រោយ។

ក្រោយដែលបានសាកសួរហើយ គេបញ្ជូនទៅនៅគុកធំទាំងអស់គ្នា។

នៅក្នុងគុកធំមានទុក្ខវេទនាណាស់ រកពាក្យថ្លែងពុំបាន គេដាក់ខ្នោះដេកផ្ទាល់នឹងឥដ្ឋក្នុង បន្ទប់ឯងដីតឈឹង ពេលបាយ ទឹក អាហារទាំងអស់សុទ្ធសឹងផ្អែម បានដាក់បាយនោះគឺជាចំណូក ដែលគេធ្លាប់ចូកលាមកនៅតាមចង្កូរបង្គន់ គេយកបាន របៀបនេះមកដាក់បាយឱ្យបរិភោគ។ លោកអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** លោកពុំទទួលទានល្ងាចទេ ដោយប្រកាន់ខ្លួនថា ជាសង្ឃដដែល។ នៅក្នុងគុកធំនោះ មានសេចក្តីវេទនាស្មើឋាននរក។

រងទារុណកម្មនៅទីនោះប្រមាណជា ១០ ថ្ងៃ ទើបគេបញ្ជូន ហើយគេដាក់ខ្នោះដៃនាំឡើង ថយន្តមួយចេញទៅ។ ទាំងបីនាក់នេះ មិនដឹងជាគេនាំទៅណាទៀតទេ ស្រាប់តែថយន្តនោះ ឈប់នៅកំពង់ផែកប៉ាល់ក្រុមទ័រពីយ៉ែរ នៅមុខផ្ទះលោក **រ៉េស៊ីដង់ស្ទ័រម៉េរីយេរ** (ដែលឥឡូវនេះជា វិមាននៃរដ្ឋាភិបាល)។ ដល់មកត្រង់នេះទើបរាល់គ្នាភ្ញាក់ព្រើត ដឹងថាគេ បញ្ជូនទៅព្រៃនគរ ហើយ។ គេឱ្យចុះពីលើថយន្ត ហើយបណ្តើរចុះកប៉ាល់ គេឱ្យចុះទៅក្នុងឃ្លប់កប៉ាល់ដែលឯងដីត ឈឹងលែងដឹងទិសតំបន់អ្វីទាំងអស់ ឯដៃនិងជើងគេដាក់ខ្នោះដដែល។ អ្នកដែលបារាំងចាប់ទាំង ប៉ុន្មានក្នុងរឿងជាមួយគ្នានេះ ដែលជាប់ឃុំនៅទីទៃពីគ្នា ស្រាប់តែបានជួបគ្នានៅក្នុងកប៉ាល់តែ ម្តង។

មិនដឹងជាប៉ុន្មានម៉ោងទេ។ កប៉ាល់បើកចេញទៅនោះ ទាំងអស់គ្នាដូចជានៅក្នុងអន្លង់យប់ ជ្រៅឯងដីតរកពន្លឺគ្មាន។ លុះត្រាតែកប៉ាល់ឈប់តែម្តង ទើបគេដឹងថាដល់ដំណាក់ហើយ។ បន្ទាប់ ពីកប៉ាល់ឈប់មក ពួក**ម៉ាតឡូ** ក៏មកបើកឃ្លប់ មានពន្លឺចូល គេនាំគ្នាបញ្ជូនទាំងអស់គ្នាឱ្យឡើង មកលើ រួចបញ្ជូនតាមឡានទៅទៀត ទៅឈប់នឹងអាគារធំជង្រឹងមួយ មានផ្លាកសរសេរជាអក្សរ បារាំងធំៗថា «Prison Centrale» ទើបរាល់គ្នាដឹងថា នេះគឺជាគុកធំនៅព្រៃនគរហើយ។

រំពេចនោះ គេបណ្តើរចូលទៅក្នុងគុកនោះភ្លាម គេឱ្យផ្លាស់សំលៀកបំពាក់ចាស់ចេញ ឱ្យ ស្លៀកពាក់ខោអាវ ខាងគុកគេវិញ រួចនាំចូលទៅក្នុងសាលធំ នៅជាន់ទី ៤ សាលលេខ ៣ ។ គុក ធំនេះមានអាគារតូចធំជាច្រើន ខ្លះមួយជាន់ ខ្លះពីរជាន់ អាគារដែលធំហើយវែងជាងគេមានពីរ

សង់ជាបួនជាន់។ អាគារទាំងអស់ផ្នែកទី១ នៃសាលធំ គេឱ្យអ្នកទោស ខ្មែរនៅ ឯផ្នែកទី២ សម្រាប់អ្នកទោសយួន។ លោកអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** លោក **នួន-ខួន** លោក **ប៉ាច-ឈីន** សឹងតែហែរហាត់ល្ហើយណាស់ទៅហើយនោះត្រូវបញ្ចូលទៅខាងខ្មែរ។ ពេលដែលចូលទៅនោះ បារាំងជាអ្នកនាំបានទៅនិយាយនឹងខ្មែរម្នាក់ដែលមានរាងមាំក្រអាញ រាល់គ្នាយល់ថាប្រហែលជា **កាប៉ូរ៉ាល់** គុកនៅទីនោះ នៅក្បែរអ្នកនោះ ឯង មានអ្នកទោសមាឌមាំ ៤-៥ នាក់ទៀតអម។ ក្នុងពេលអ្នកទាំងបីនាក់កំពុងឈរពិនិត្យទៅគេនោះ គ្រាប់តែមានអ្នកទោសផ្សេងម្នាក់ដើរសសៀវរ មកជិតលោកអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** ហើយខ្សឹបតិចៗថា : « នៃ ខ្ញុំអាណិតអ្នកឯងណាស់ ខ្ញុំសុំប្រាប់អ្នកឯងឱ្យដឹងខ្លួនមុន កុំឱ្យគេធ្វើបាបទាន់។ ខ្ញុំសុំប្រាប់ថា អ្នកដែលបារាំងកំពុងនិយាយរកនោះ គឺជាកាប៉ូរ៉ាល់ ត្រួតត្រាអ្នកទោសខ្មែរ, គាត់កាចសាហាវណាស់, គេហៅគាត់ថា ដៃបិរ តាមពាក្យយួន។ កាប៉ូរ៉ាល់នោះជាខ្មែរកម្ពុជាក្រោម ជា ទាហានជាប់ទោសយួរហើយ។ ពួកអ្នកឯងចូលទៅ ត្រូវមានការគោរពសំពះគាត់នោះដូចស្តេច ហើយត្រូវពោលពាក្យសុំ ជ្រកកោន គាត់ផង ទើបសុខខ្លួន បើមិនដូច្នោះទេ នឹងត្រូវគាត់ និងពួកគាត់វាយដំច្រំធាក់ឥតប្រណីឥឡូវហ្នឹង! និយាយប្រាប់ ដូច្នោះហើយ អ្នកទោសនោះគេចខ្លួនទៅ។ ឯព្រះអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** ក៏រហ័សកេះប្រាប់លោក**នួន-ខួន** ជាសិស្សឱ្យ ចាំធ្វើតាមពាក្យគេប្រាប់។ ពេលនោះបារាំងថយទៅវិញ កាប៉ូរ៉ាល់គុកក៏ហៅមកអ្នកទោសថ្មីទាំងបីនាក់។ លោក **នួន-ខួន** ចូលមុនគេ លុតជង្គង់វាទៅជិតលើកដៃសំពះ។ កាប៉ូរ៉ាល់នោះសួរដោយទឹកមុខកាចថា : អាឯងមានរឿងអី បានជា មកជាប់គុក ? លោក **នួន-ខួន** ឆ្លើយថា : សូមទោសលោក គេចោទថាខ្ញុំបានបំបះបំបោរក្បត់បារាំង។ គ្រាន់តែឮ ថាក្បត់បារាំងដូច្នោះ កាប៉ូរ៉ាល់នោះស្រាប់តែស្រែកថា : យើ អាឯងក្បត់បារាំងផង ! ចាត់ការទៅកនយើង ! គ្រាន់តែឮ បញ្ហាដូច្នោះ អ្នកទោសអមអង្គគេទាំងប៉ុន្មាននោះស្ទុះមកទាំងកម្រាល វាយទាត់ធាក់លោក **នួន-ខួន** ដួលត្រឡប់ត្រឡិន រមៀលធ្លាក់ពីថ្នាក់លើតាមជណ្តើរមកក្រោម សន្លប់ឈឹង។ លោកអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** នឹកខ្លោចចិត្តអាណិតសិស្ស។ លុះដល់លោក លោកចូលទៅសំពះនិយាយហូរហែថា : សូមទោសលោកម្ចាស់ ខ្ញុំបាទនេះជាព្រះសង្ឃទេ គេផ្អឹកមក ព្រោះ ខ្ញុំទេសនាពន្យល់ប្រជាជនបងប្អូនខ្មែរឱ្យចេះដឹងផ្លូវល្អ គឺញបារាំងស្អប់ខ្ញុំ ចោទខ្ញុំថាក្បត់បារាំងទៅ សូមលោកមេត្តាផង !

កាប៉ូរ៉ាល់នោះដូចជាភ្ញាក់ :
 - ឱ អ្នកឯងជាលោកសង្ឃទេ?

- ខ្ញុំបាទជាលោកសង្ឃ, ឯម្នាក់ទៀតនោះជាសិស្សរបស់ខ្ញុំ ជាអាចារ្យបង្រៀន មានរឿងដូចខ្ញុំដែរ ! សូមលោកម្ចាស់ មេត្តាជង ទានប្រោស !

- អូ ពួកអ្នកឯងជាមនុស្សស្អាតត្រង់ទេ មិនមែនជាចោរអីទេ អើអញអត់ឱនឱ្យខ្លះ !

ទើបកាប៉ូរ៉ាល់នោះបង្ហាត់ទៅអង្គរក្សទាំងប៉ុន្មានឱ្យជួយលើកលោក **នួន-ខួន** មកវិចិត្របាច់ឱ្យដឹងខ្លួន។

លោកអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** និងលោក **នួន-ខួន** ត្រូវគេដាក់ឱ្យនៅជាមួយគ្នា ឯលោក **ហ៊ាច-ឈីន** គេដាក់នៅកន្លែងផ្សេង។

កន្លងមកប្រហែល ១០ ថ្ងៃ ស្រាប់តែឃើញគេបញ្ជូលអ្នកទោសជាគ្នាលោកមកពីភ្នំពេញទៀត គឺមានលោក **ម៉ីន្តូ-ចន្ទ-ម៉ុល** និងព្រះភិក្ខុ **ហ៊ាច-ខាត់** ជាដើម។ លោកអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** ក៏ប្រញាប់និយាយប្រាប់កាប៉ូរ៉ាល់នោះជាស្រេចថា : សុំលោកអាណិត កុំធ្វើបាបអ្នកមកដល់ថ្មីៗនេះឡើយ គេជាគ្នាខ្ញុំ មានរឿងរ៉ាវដូចខ្ញុំដែរ សុំអាណិតទៅ !

កាប៉ូរ៉ាល់នោះ ក៏ឯកក្បាលថា : អើមិនអីទេ មិនវាយដំប្រំណាក់ទេ តែត្រូវធ្វើការជាទម្ងន់ដូចគេឯងធម្មតា !

អ្នកទោសដែលទៅក្រោយនេះ ក៏បានធូរខ្លួនបន្តិច ដោយសាលោកអាចារ្យជួយនិយាយសម្រួល ចំពោះកាប៉ូរ៉ាល់ ដ៏ឃោរឃៅនោះ។

លោកអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** ថ្វីត្បិតតែជាប់ឃុំឃាំង លោកភ្លៀតប្រាប់អ្នកទោសគឺគ្នាថា ឱ្យខំអត់ធ្មត់ទៅ យើងជា អ្នកត្រូវសត្រាយផ្លូវឱ្យគេដើរហើយ រមែងតែពើបប្រទះគ្រោះថ្នាក់ដូច្នោះឯង! លោកអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** លោកពិសាបាយតែពេលព្រឹកប៉ុណ្ណោះ បាយល្ងាចលោកទុកឱ្យលោកអ្នកទោសគ្រហស្ថ មានលោក **ម៉ីន្តូ-ចន្ទ-ម៉ុល** ជាដើម។

វគ្គទី១០ ថ្ងៃគេកាត់ទោស :

អ្នកទោសសំខាន់ៗ ដែលត្រូវគេហៅទៅកាត់ទោសមុនគេនោះមានរូបលោកអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ**, **ប៉ាច-ឈីន**, **នួន-ខួង**, **ប៊ុន្ណាចន្ទ-ម៉ុល** ។ បន្ទាប់ពីបានសាកសួរតាមខ ដែលគេចោទថា យើងក្បត់ អាណាព្យាបាលនោះហើយ គេបានទៅជំនុំគ្នាមួយសន្ទុះ ហើយចេញមកវិញ គេស្រែកប្រកាសទោសឱ្យទាំងអស់គ្នា ដឹង :

- ឈ្មោះ **ប៉ាច-ឈីន** ! អ្នកឯងត្រូវទោសប្រហារជីវិតបង់ !
- ឈ្មោះ **ហែម-ចៀវ** ! អ្នកឯងត្រូវទោសប្រហារជីវិត !
- ឈ្មោះ **នួន-ខួង** ! អ្នកឯងត្រូវទោសប្រហារជីវិតបង់ !
- ឈ្មោះ **ប៊ុន្ណាចន្ទ-ម៉ុល** អ្នកឯងត្រូវទោសគុក ៥ ឆ្នាំ និងនីវេស ១៥ ឆ្នាំមិនឱ្យចូលស្រុក ហើយត្រូវរឹបអូស យកទ្រព្យសម្បត្តិទាំងអស់ !

ក្រោយនោះ គេបញ្ជូនទៅគុកធំវិញ។ នៅនឹងគុកធំនោះអស់ពេលជាងពីរខែ ទើបគេបញ្ជូនអ្នកទោសខ្លះទៅកោះ ត្រឡាច។ ឯលោកទាំងបីនោះ ត្រូវរង់ចាំស្តាប់សេចក្តីសម្រេចសម្រាលទោស របស់លោកសេនាប្រមុខ **ម៉េតាំង** ប្រមុខរដ្ឋនៃប្រទេសបារាំងជាចុងក្រោយ។ ការរង់ចាំនេះត្រូវរង់កម្មយ៉ាងទារុណ នៅគុកព្រៃនគរអស់ពេលយ៉ាងយូរក្រែលែង។ ប្រហែល ៦-៧ ខែ ក្រោយមក ទើបគេប្រាប់ថា : លោកសេនាប្រមុខ **ម៉េតាំង** សម្រាលទោសពីប្រហារជីវិត មកត្រឹមទោសអស់មួយជីវិតវិញ។

ក្នុងខែមិថុនា ១៩៤៣ គេបញ្ជូនអ្នកទាំងបីទៅកាន់កោះត្រឡាច។

ជីវិតសាវណារបស់លោកអាចារ្យ ហែម-ចៀវ :

នៅគុកកោះត្រឡាច គេដាក់អ្នកទាំងបីនៅក្នុងគុកលេខ ៤ ជាកន្លែងទោសឧក្រិដ្ឋ អស់អាយុ ទាំងអស់គ្នា។ គុកនោះ គេឱ្យអ្នកទោសវេញខ្សែពួរ និងធ្វើរបស់ផ្សេងៗតាមតែបារាំងបង្គាប់។ នៅ គុកទី៤ គេហាមតឹងរឹងណាស់ មិនឱ្យមនុស្ស ផ្សេងទៅសាកសួរសុខទុក្ខមនុស្សទោស ដែល នៅក្នុងនោះសោះឡើយ ប៉ុន្តែលោក **ម៉ឺន្លាចន្ត-ម៉ុល** ដែលមក ជាប់ទោសមុន ហើយដែលបាន មានវាសនាធ្វើជាកាប៉ូរ៉ាល់អ្នកទោសម្នាក់ដែរនោះ បានលបលាក់ផ្ញើរបស់របរតិចតួច ទៅឱ្យអ្នក ទាំងបីដែរ។ ប៉ុន្តែសេចក្តីលំបាកទុក្ខវេទនាដោយខ្លួនជាអ្នកទោស រងទារុណកម្ម បូកនឹងធាតុខុស គ្នានៃធម្មជាតិ បានធ្វើឱ្យលោកអ្នកទោសទាំងបីនេះ មានរោគាពាធរៀតរៀនជារៀងៗ។ ហើយ នៅទីបំផុត លោកអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** មានរោគមូលជាខ្លាំង ឯលោក **នួន-ខួង** កើតរោគស្លឹក ជើងដៃ។ លោក **នួន-ខួង** ដោយពេទ្យ ចេះតែចាក់ថ្នាំគ្មានប្រសិទ្ធភាពច្រើនម្តងពេក ក៏ទៅជា កើតបូសត្រង់ត្រគាក ហើមយ៉ាងធំ ពេទ្យក៏រះយកខ្លះចេញយ៉ាងវេទនា បំផុត។ ឯលោកអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** ឈឺដាបមែនទែន ងើបលែងរួច ចុករមូលស្លឹកស្លាំងអស់ គ្មានសង្ឃឹមឡើយ !

គ្រូពេទ្យនៅកោះត្រឡាច គ្មានថ្នាំអ្វីព្យាបាលអ្នកជំងឺទេ។ ហើយចំពោះជំងឺមូលនេះ ក៏មិន ដឹងជារកថ្នាំអ្វីដាក់ផង ពេទ្យចេះតែយកទឹកសមុទ្រ ឬទឹកកំបោរសមកឱ្យផឹកបញ្ចុះប៉ុណ្ណោះ។

ដោយឃើញថាអ្នកទាំងពីរដាបមែនទែន គេបញ្ជាញទៅដាក់នៅសាលពេទ្យ។

លោក **ម៉ឺន្លាចន្ត-ម៉ុល** បានដឹង ក៏ស្តាប់មកមើលអ្នកទាំងពីរឃើញថាលោកអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** ដាបបំផុតមើលទៅមិនធារទេ ក៏និយាយជួលកម្មករពេទ្យនៅទីនោះថា បើអ្នកជំងឺ នោះស្លាប់ សុំមេត្តាកប់ខ្មោចដោយឡែកផង កុំកប់លាយឡំជាមួយខ្មោចដទៃ។ រួចក៏ឱ្យប្រាក់ខ្លះ ទៅកម្មករពេទ្យនោះ។ នៅកោះត្រឡាច នោះមានពេលខ្លះមនុស្ស ស្លាប់ច្រើន គេយកទៅកប់ ៥- ៦ នាក់ តែក្នុងរណ្តៅមួយក៏មាន។ លោក **ម៉ឺន្លាចន្ត-ម៉ុល** យល់ថាលោកអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** អស់មានអ្វីនឹងជួយកែកើតហើយ បើស្លាប់ទៅគាត់នឹងត្រូវចំណាំកន្លែងផ្ទុររបស់លោកអាចារ្យត ទៅទៀត ហេតុនោះទើបគាត់ជួលឱ្យគេចាំកប់ដោយឡែកនោះ។

ចំណែកលោកអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** ក្រោយនោះ រោគាពាធកម្រើខ្លាំងមែនទែន ចុកស្វាយ មាត់អស់ហើយ លោកនរៀលទៅរកលោក **នួន-ខួង** ជាសិស្ស លោក **នួន-ខួង** ក៏ខំរំកិលមក រកដែរ លើកក្បាលលោកអាចារ្យជាគ្រូដាក់លើភ្លៅ ហើយជួយរឹតច្របាច់ពោះឱ្យគ្រូដោយគោរព

គុយ ឡូត

ដីវប្រវត្តិព្រះអាចារ្យ ហែម ចៀវ

ឯទឹកភ្នែកក៏រអិលចុះទៅលើទ្រូងអាចារ្យជាគ្រូ លោកអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** ក៏មានទឹកភ្នែក រលីងរលោងមកដែរដោយឈឺចាប់ពេក និងដោយអាណិតគ្នាទៅវិញទៅមកផុតថ្លែង។

ដោយដឹងខ្លួនឯងច្បាស់ថា អស់មានជីវិតទៅទៀតហើយ លោកអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** បាននិយាយខ្សាវៗ ទៅកាន់លោក **នួន-ខួង** ថា :

- **នួន-ខួង** យើងវេទនាណាស់ ហើយអញមើលទៅមិនរស់ទេ មុខជាស្លាប់ពេលនេះ ហើយ ! **ខួង** ឯងនៅឯក្រោយខំថែខ្លួនបន្តិចទៅ ក្រែងមានអាយុនឹងចាំមើលព្រឹត្តិការណ៍ស្រុក ទេសតទៅទៀតផង !

លោក **នួន-ខួង** និយាយទៅកាន់លោកអាចារ្យវិញថា :

- ព្រះតេជគុណ, ខ្ញុំអាណិតព្រះតេជគុណណាស់ ប៉ុន្តែមិនដឹងនឹងធ្វើម្តេច យើងទាំងពីរនាក់ កំសត់ពេកណាស់ !

សូមជម្រាបថាលោក **នួន-ខួង** ហៅលោកអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** ថា «ព្រះតេជគុណ» តាម ទម្លាប់ខ្លួនជា សិស្សមកដរាប។

លោកអាចារ្យមានស្មារតីរឹងនៅតែនិយាយខ្សាវៗទាំងចុករមូលមកទៀត :
បានឯករាជ្យតែម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះ !

លោក **នួន-ខួង** ឥតតបទៅវិញអ្វីទេ ចេះតែខំរិតឱ្យដោយថ្នាក់ថ្នម ទីបំផុតលោកគ្រូអាចារ្យ ក៏សម្លឹងមុខសិស្ស ដោយក្រសែភ្នែកផ្ចិតផ្ចង់ រួចលោកក៏រលត់ដង្ហើមទៅ ក្បាលលោកនៅកើយលើ ភ្លៅសិស្សដដែល។ លោក **នួន-ខួង** ក៏ឱនក្បាលស្រោបទៅលើទ្រូងគ្រូដោយគោរព ទឹកភ្នែកហូរ រហែងជាថ្មី ស្រដីតែម្នាក់ឯងថា : ឱ លោកគ្រូខ្ញុំ លោកលាចាក ចោលខ្ញុំទៅហើយ ! ជាសម្តីពោរ ពេញដោយសេចក្តីស្រណោះស្រមុតចិត្តឥតថ្លែងបាន។

ក្រោយមកពេទ្យក៏ចូលមកយកសពលោកអាចារ្យទៅ។ ពេលយកសពនេះ លោក**នួន-ខួង** ហូរទឹកភ្នែកម្តងទៀត លោកតាមមើលឃើញគេយកសពព្រះអាចារ្យទៅដាក់លើកន្ទេលមួយស្អាត ហើយរុំនឹងក្រមាថ្មីមួយ រួចហើយមានខ្សែចង ត្រឹមត្រូវ។ លោក **នួន-ខួង** តាមមើលទៀត ឃើញ គេលើកសពដាក់លើរទេះកង់បី រុញយកទៅ . . . លោកមើលឃើញ តែត្រឹមណោះ ក៏ដាក់មុខចុះ មកវិញ បិទភ្នែកមួយសន្ទុះផ្តាច់ខ្សែទឹកភ្នែកដែលធ្លាក់ចុះមក. . . លោកស្រមៃឃើញលោកអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** កាលនៅពីឆ្នាំមុនមិនទាន់មានរឿង ជាព្រះសង្ឃអង់អាច វាងវៃ ពូកែបង្រៀន ធ្វើឱ្យ សិស្សរីករាយ សប្បាយ ពូកែទេសនាគេស្តាប់ត្រៀបត្រា។ លោក **នួន-ខួង** នឹកឃើញកាលត្រូវ

គុយ ឡូត

ដីប្រវត្តិព្រះអាចារ្យ ហែម ចៀវ

បារាំងចាប់ចង ស្រមែឃើញសេចក្តីទុក្ខ វេទនាយ៉ាងមហាស្នារូនៅក្នុងគុក . . . ឥឡូវនេះ រូបដែល ធ្លាប់មានសម្លេងមានឧត្តមគតិនេះ ត្រូវមករលាយសូន្យចាប់ពីពេលនេះហើយ !

លោក **នួន-ឌួន** សង្រួងអាណិតលោកគ្រូ អស់ពេលយ៉ាងយូរ ភ្លេចទាំងក្តីឈឺចាប់របស់ ខ្លួនផង។

លុះក្រោយនោះ លោក **ប៊ុន្ណាចន្ទ-ម៉ុល** មកសួរ លោកក៏រាយរាប់តាមដំណើរដែលលោក អាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** បានទទួលមរណភាពនោះ។ លោក **ប៊ុន្ណាចន្ទ-ម៉ុល** មានទឹកភ្នែកដែរ រួច ថយទៅវិញ។ រំលងមក ជាយូរថ្ងៃ លោកក៏មកប្រាប់វិញថា : លោកបានឱ្យអ្នកទោសយកដុំថ្មធំៗ ទៅដាក់ចំណាំផ្នូរអាចារ្យហើយ ផ្នូរនោះមានលេខ ១.១១៣។ រួចលោក **ប៊ុន្ណាចន្ទ-ម៉ុល** ក៏ខំ និយាយលើកទឹកចិត្ត រំលឹកលោក **នួន-ឌួន** ថាឱ្យខំកាត់ចិត្តខ្លះទៅ កុំកើតទុក្ខពេក នាំឱ្យរោគចិត្ត ត្រួតថែមលើរោគកាយទៀត។ ជាកុសលដែរ លោក **នួន-ឌួន** បានគង់ជីវិតតមក។

៣ C ៧

អវសាន

លោកអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** បានទទួលមរណភាពក្នុងជន្មាយុ ៤៥ ឆ្នាំ នៅចុងឆ្នាំ ១៩៤៣ នៅលើកោះត្រឡាចដាច់ស្រយាល មានតែប្រវាលសាគរព័ទ្ធជុំវិញ តែស្រមោលឧត្តមគតិ និងគុណធម៌របស់លោក នៅតែរសាត់កាត់រលក មកចាំងផ្ចិតលើដួងចិត្តខ្មែរគ្រប់គ្នាជានិច្ចពុំបានលេបរលាយទៅតាមពេលវេលាសោះឡើយ។

ខ្មែរស្រុករនេះ និងស្រុកក្រោយ នៅតែចាំព្រះនាមលោក ចាំសកម្មភាពរបស់លោក ហើយរំលឹកគុណលោកជាប្រក្រតី។

អ្នករៀបរៀងសូមបញ្ជាក់ឱ្យច្បាស់ថា បានជាព្រះអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** ត្រូវយើងតំកល់តំកើង ព្រោះមកពីលោក ជាអ្នកនាំបំភ្លឺផ្លូវ ក្នុងការរកសាងស្រុកខ្មែរឆ្ពោះទៅរកឯករាជ្យ ក្នុងសម័យដែលស្រុកនេះនៅក្រោមអំណាចបារាំងអាណានិគម និយមជិះជាន់ធ្វើបាបខ្មែរ។

ដោយហេតុតែបានសំគាល់ថាលោកអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** មានឧត្តមគតិស្នេហាជាតិ ហើយមានគុណធម៌ដ៏ ប្រសើរនោះ ទើបគណៈរដ្ឋមន្ត្រី ក្រោមអធិបតីភាពលោកសេនាប្រមុខ **លន់-លន់** ប្រធានាធិបតីនៃសាធារណរដ្ឋខ្មែរ ក្នុងសម័យប្រជុំកាលពីថ្ងៃទី ២២ មីនា ១៩៧២ បានសម្រេចរៀងកិច្ចការលោកគ្រូអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** ក្នុងបណ្តាបញ្ហាដែលដាក់ប្រជុំថា :

« រដ្ឋាភិបាល បានទទួលស្គាល់នូវអំពើល្អទាំងឡាយដែលព្រះអាចារ្យ **ហែម-ចៀវ** បានធ្វើជូនប្រជាជាតិខ្មែរ ហើយបានសម្រេចថានឹងចាត់ចែងឱ្យបានផ្ទេរធាតុរបស់លោកពីកោះត្រឡាចមករដ្ឋធានីភ្នំពេញយើងវិញ»

ក្នុងរឿងនេះ រដ្ឋាភិបាលចាត់ប្រតិភូខ្មែរ ដែលមានរូបលោក **ប៊ុន្ណចន្ទ-ម៉ុល** ជាអ្នកដឹកនាំឱ្យទៅកាន់ប្រទេសយួនខាងត្បូង ហូសទៅកោះត្រឡាចស្រាវជ្រាវរកព្រះអង្គិធាតុព្រះសពអាចារ្យនេះមកប្រទេសខ្មែរវិញ ហើយធ្វើបុណ្យរំលឹក និងតម្កើងព្រះនាមព្រះសពដែលជា « អ្នកមេគំនិតម្នាក់ក្នុងបដិវត្តន៍ខ្មែរ ឆ្នាំ១៩៤២ » ដោយតម្កល់តម្កើងឋានៈលោកជា «**រដ្ឋបុរសជាតិ**» ក្នុងបច្ច័យមរណៈផង។

អC៧

យើងខ្ញុំជាកូន ខ្មៅ សំរឹង ខ្មៅយ៉ាតណៃ ខ្មៅ សុផល ខ្មៅ វិសាល ខ្មៅ វ៉ាមុន ខ្មៅ ភារ៉ាដា ខ្មៅ ចំរើន
 ខ្មៅ ភារី បានឧបត្ថម្ភការផ្សាយសៀវភៅនេះជា ខ្មែរអ៊ីប៊ុក បង្កើតឡើងដោយ មូលនិធិខ្មែរសម្រាប់ការ
 សិក្សា ដើម្បីឧទ្ទិសកុសលដល់វិញ្ញាណក្ខន្ធ ឧបាសក ខ្មៅ ពាញ នឹង ឧបាសិការ ឈរ យៀន
 (ឃុំកំពង់ឃ្លាំង ស្រុកជីក្រែង ខេត្ត សៀមរាប)

បានវាយបញ្ចូលកុំព្យូទ័រ ធ្វើជាអ៊ីប៊ុក(eBook)
 ដោយនិស្សិតឈ្មោះ រ៉ុ-សិរីបុល
 ជានិស្សិតអក្សរសាស្ត្រខ្មែរ ឆ្នាំទី ៤ ក្រុមA នៃ
 សាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទភ្នំពេញ